
OFFERYNNAU STATUDOL CYMRU

2021 No. 1478

Gorchymyn Parth Arddangos Morlais 2021

RHAN 1

Rhagarweiniol

Enwi a Chychwyn

1. Enw'r Gorchymyn hwn yw Gorchymyn Parth Arddangos Morlais 2021 a daw i rym ar 22 Rhagfyr 2021.

Dehongli

2.—(1) Yn y Gorchymyn hwn—

ystyr “Deddf 1961” yw Deddf Digollediad Tir 1961(1);

ystyr “Deddf 1965” yw Deddf Prynu Gorfodol 1965(2);

ystyr “Deddf 1980” yw Deddf Priffyrdd 1980(3);

ystyr “Deddf 1981” yw Deddf Prynu Gorfodol (Datganiadau Breinio) 1981(4);

ystyr “Deddf 1990” yw Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990(5);

ystyr “Deddf 1991” yw Deddf Ffyrdd Newydd a Gweithfeydd Stryd 1991(6);

ystyr “Deddf 2004” yw Deddf Ynni 2004(7);

ystyr “Deddf 2009” yw Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009(8);

ystyr “Rheoliadau 2007” yw Rheoliadau Trydan (Gorsafoedd Cynhyrchu Alltraeth) (Parthau Diogelwch) (Gweithdrefnau Gwneud Cais a Rheoli Mynediad) 2007(9);

mae “cyfeiriad” yn cynnwys unrhyw nifer o gyfeiriadau a ddefnyddir at ddibenion darlledu electronig;

ystyr “ardal araeau” yw'r rhan honno o derfynau Gorchymyn ar y môr a sefydlwyd fel ardal yr araeau yn Rhan 3 o Atodlen 1 y caniateir adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw, ailbweru a datgomisiynu Gwaith Rhif 1 oddi mewn iddi;

ystyr “gweithfeydd awdurdodedig” yw'r gweithfeydd rhestredig a nodwyd yn Rhan 1 o Atodlen 1 ac unrhyw weithfeydd a awdurdodir gan y Gorchymyn hwn, gan gynnwys y gweithfeydd pellach a nodwyd yn Rhan 2 o Atodlen 1;

---

(1) 1961 p. 33.

(2) 1965 p. 56.

(3) 1980 p. 66.

(4) 1981 p. 66.

(5) 1990 p. 8.

(6) 1991 p. 22.

(7) 2004 p. 20.

(8) 2009 p. 23.

(9) O.S. 2007/1948, a ddiwygiwyd (mewn perthynas â Chymru) gan OS 2019/293.

mae “adeilad” yn cynnwys unrhyw strwythur neu unrhyw ran o adeilad neu strwythur; ystyr “cyfeirlyfr” yw'r cyfeirlyfr a ardystiwyd gan Weinidogion Cymru fel y cyfeirlyfr at ddibenion y Gorchymyn hwn;

ystyr “diogelu ceblau” yw diogelu unrhyw geblau sy'n ffurfio rhan o'r gweithfeydd awdurdodedig a chaiff gynnwys bagiau o greigiau, matrisau congrid, cyfnewid cerrig dros ffosydd agored wedi'u torri a chwndid neu bibell a all gynnwys tiwb J neu fesur diogelu pibellau hollt cyffelyb;

mae i “cerbyttfordd” yr un ystyr â “carriageway” yn Neddf 1980;

ystyr “cychwyn” yw dechrau cyflawni unrhyw weithrediad perthnasol (fel y'i diffiniwyd yn adran 56(4) o Ddeddf 1990) sy'n ffurfio rhan o'r gweithfeydd awdurdodedig naill ai ar y tir neu ar y môr heblaw am weithrediadau sy'n cynnwys gwaith dymchwel, ymchwiliadau at ddiben asesu amodau'r ddaear neu wely'r môr, ymchwiliadau archaeolegol, codi unrhyw ddull dros dro o amgáu ac arddangos hysbysiadau neu hysbysebion dros dro; a rhaid dehongli “cychwyn” yn unol â hynny;

ystyr “ceblau cyfathrebu” yw ceblau ffôn a/neu geblau ffeibr optig ar gyfer cyfathrebu'n electronig;

ystyr “datgomisiynu” yw datgomisiynu'r gweithfeydd awdurdodedig (neu unrhyw ran ohonynt) ar ddiwedd eu hoes weithredol ond ni fydd yn cynnwys ailberu;

ystyr “strategaeth gwella bioamrywiaeth forol fanwl” yw strategaeth gwella bioamrywiaeth forol sy'n unol â'r strategaeth gwella bioamrywiaeth forol ac sy'n disgrifio unrhyw fesurau gwella amrywiaeth arfaethedig i'w cyflwyno fel rhan o adeiladu neu ailberu dyfeisiau llanwol, hybiau gweithredol neu osod ceblau y mae'n ymwneud â hwy;

ystyr “protocol ar ddefnyddio dyfeisiau” yw datganiad sy'n nodi—

- (a) mewn cysylltiad â dyfeisiau llanwol a hybiau gweithredol sy'n codi o'r wyneb yn yr ardaloedd cyfyngedig a gweddill ardal yr araeau fanylion sy'n cynnwys dimensiynau'r dyfeisiau llanwol neu'r hybiau gweithredol y mae'r ymgymwr yn bwriadu eu hadeiladu neu eu hailberu ac asesiad morwedd, tirwedd a gweledol a gynhelir yn unol â'r fethodoleg asesu ar gyfer y datganiad amgylcheddol neu unrhyw ganllawiau arferion gorau a gyhoeddir wedi hynny ar y dyfeisiau llanwol neu'r hybiau gweithredol arfaethedig a fydd yn cynnwys asesiad o effaith gronnlol y dyfeisiau llanwol a'r hybiau gweithredol arfaethedig a/neu y rhoddwyd cydsyniad iddynt (yn unol â phrotocol ar ddefnyddio dyfeisiau cymeradwy) ar adeg ei baratoi, a/neu
- (b) mewn perthynas â dyfeisiau llanwol neu hybiau gweithredol o dan yr wyneb yn yr ardal gyfyngedig – UKC 8m gyda lle clirio arfaethedig o dan y cêl o lai nag 8m fanylion am y ddyfais lanwol neu'r hwb gweithredol i'w (d)defnyddio, a/neu
- (c) mewn perthynas â dyfeisiau llanwol neu hybiau gweithredol o dan y wyneb yn yr ardal gyfyngedig UKC 20m gyda lle clirio arfaethedig o dan y cêl o lai nag 20m fanylion am y ddyfais lanwol neu'r hwb gweithredol i'w (d)defnyddio ac ym mhob achos bydd yn gyson â'r asesiad risg mordwyol wedi'i ddiweddarau ar gyfer y gwaith llanwol perthnasol;

ystyr “Cyfarwyddeb AEA” yw Cyfarwyddeb 2011/92/EU Senedd Ewrop a'r Cyngor dyddiedig 13 Rhagfyr 2011 fel y'i diwygiwyd gan Gyfarwyddeb 2014/52/EU Senedd Ewrop a'r Cyngor dyddiedig 16 Ebrill 2014 ar asesu effeithiau prosiectau cyhoeddus a phreifat penodol ar yr amgylchedd(10);

ystyr “darlledu electronig” yw cyfathrebiad a ddarlledir—

- (d) drwy rwydwaith cyfathrebu electronig, neu
- (e) drwy fodd arall ond ar ffurf electronig;

ystyr “datganiad amgylcheddol” yw'r datganiad amgylcheddol a gyflwynir ar y cyd â'r cais am y Gorchymyn hwn fel yr ychwanegir ato neu fel y'i diwygir gan y wybodaeth amgylcheddol bellach a gyflwynir i gefnogi'r cais ac fel y'i hardystir ynghyd â'r datganiad amgylcheddol gan Weinidogion Cymru at ddibenion y Gorchymyn hwn;

ystyr “dogfen gyfatebol” yw dogfen a restrir yng ngholofn 1 o Ran 4 o Atodlen 1 y mae ei chynnwys hefyd yn ddarostyngedig i amod ar unrhyw drwydded forol a roddir ar gyfer gweithfeydd llanwol;

ystyr “safle Ewropeaidd” yw safle Ewropeaidd fel y'i diffiniwyd yn Rheoliad 8 o Reoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017(11);

ystyr “coridor ceblau allforio” yw'r rhan o derfynau'r Gorchymyn ar y môr a sefydlwyd fel y coridor ceblau allforio yn Rhan 3 o Atodlen 1;

mae i “troetffordd” yr un ystyr â “footway” yn Neddf 1980;

mae i “priffordd” ac “awdurdod priffyrdd” yr un ystyr â “highway” a “highway authority” yn Neddf 1980;

ystyr “terfynau'r gwyro” yw terfynau'r gwyro ar gyfer y gweithfeydd ar y tir a ddangosir ar blaniau'r tir;

ystyr “terfynau tir sydd i'w gaffael neu i'w ddefnyddio” yw'r tir a ddangosir ar blaniau'r tir;

mae “cynnal a chadw” yn cynnwys archwilio, atgyweirio, adnewyddu, cyfnewid, addasu, newid ac mae hefyd yn cynnwys, mewn perthynas â rhan gyfansoddol o waith ond nid y gwaith cyfan, waredu, clirio, adnewyddu, ailadeiladu, dymchwel, cyfnewid a gwella unrhyw ran o'r gweithfeydd awdurdodedig, ond nid yw'n cynnwys unrhyw weithgarwch (heblaw gweithgarwch a awdurdodir gan neu o dan y Gorchymyn hwn) sydd o fewn dosbarth a restrir yn Atodiad I i'r Gyfarwyddeb AEA neu mewn dosbarth a restrir yn Atodiad II i'r Gyfarwyddeb AEA ac, oherwydd ei faint neu ei leoliad, sy'n debygol o gael effeithiau sylweddol ar yr amgylchedd ac nad yw wedi cael ei ystyried na'i asesu yn y datganiad amgylcheddol a rhaid dehongli “cynnal a chadw” yn unol â hynny;

ystyr “MW” yw megawatiau;

ystyr “Cyfoeth Naturiol Cymru” yw Corff Adnoddau Naturiol Cymru;

ystyr “terfynau'r Gorchymyn ar y môr” yw'r terfynau y caiff y gweithfeydd llanwol eu hadeiladu, eu gweithredu, eu cynnal a'u cadw, eu hailberu a'u datgomisiynu oddi mewn iddynt a ddangosir ar blaniau'r gweithfeydd alltraeth;

ystyr “planiau'r gweithfeydd alltraeth” mewn perthynas â'r gweithfeydd llanwol yw'r planiau a baratoir yn unol â rheol 12(1)(a) o Reolau Trafnidiaeth a Gweithfeydd (Gweithdrefn Ceisiadau a Gwrthwynebiadau) (Cymru a Lloegr) 2006 ac a ardystir gan Weinidogion Cymru fel planiau'r gweithfeydd alltraeth at ddibenion y Gorchymyn hwn;

ystyr “terfynau'r Gorchymyn ar y tir” yw terfynau'r gwyro a therfynau tir sydd i'w gaffael neu i'w ddefnyddio at gyfer y gweithfeydd ar y môr fel y'u dangosir ar blaniau'r tir;

ystyr “planiau'r tir” yw'r planiau a baratoir yn unol â rheol 12(1)(a) a rheol 12(5) o Reolau Trafnidiaeth a Gweithfeydd (Gweithdrefn Ceisiadau a Gwrthwynebiadau) (Cymru a Lloegr) 2006 ac a ardystir gan Weinidogion Cymru fel planiau'r tir at ddibenion y Gorchymyn hwn;

ystyr “gweithfeydd ar y tir” yw cymaint o'r gweithfeydd awdurdodedig ag sy'n gorwedd tua'r tir o ddistyll cymedrig y gorllanw;

ystyr “hwb gweithredol” yw hwb ar gyfer casglu a chyfuno trydan a gynhyrchir gan nifer o ddyfeisiau llanwol sy'n cynnwys rhan o Waith Rhif 1;

ystyr “strategaeth gwella bioamrywiaeth forol amlinellol” yw’r ddogfen a ardystiwyd fel y strategaeth gwella bioamrywiaeth forol amlinellol gan Weinidogion Cymru at ddibenion y Gorchymyn hwn neu unrhyw strategaeth gwella bioamrywiaeth forol amlinellol sydd wedi’i diweddarau neu wedi’i diwygio ag a gymeradwyir gan Weinidogion Cymru neu Cyfoeth Naturiol Cymru yn unol â thelerau unrhyw drwydded forol y gellir ei rhoi ar gyfer y gweithfeydd llanwol;

mae i “perchennog”, mewn perthynas â thir, yr un ystyr ag “owner” yn Neddf Caffael Tir 1981(12);

ystyr “paramedrau’r prosiect” yw’r paramedrau ar gyfer y gweithfeydd awdurdodedig fel y’u nodwyd yn nhablau 4-21 i 4-30 o’r bennod 4 ddiwygiedig o’r wybodaeth amgylcheddol wedi’i diweddarau sy’n rhan o’r datganiad amgylcheddol ac sy’n dwyn cyfeirnod dogfen MOR-RHDHV-DOC-0004 fersiwn F4.0 dyddiedig Hydref 2019;

ystyr “ailberu” yw cyfnwid dyfais lanwol bresennol â dyfais lanwol wahanol yn yr un lleoliad neu mewn lleoliad gwahanol a all gynnwys—

- (a) tynnu ymaith ddyfeisiau llanwol, hybiau cysylltiedig, ceblau rhwng araeau a chyfarpar monitro sy’n cynnwys y rhan honno o Waith Rhif 1 ag sy’n cael ei hailberu; ac
- (b) adeiladu dyfeisiau llanwol, hybiau cysylltiedig, ceblau rhwng araeau a chyfarpar monitro newydd a gweithfeydd awdurdodedig eraill gyda Gwaith Rhif 1 ynghyd ag unrhyw weithfeydd cysylltiedig a nodir yn Rhan 2 o Atodlen 1;

ond nid yw’n cynnwys unrhyw weithgarwch (heblaw gweithgarwch a awdurdodir gan neu o dan y Gorchymyn hwn) sydd o fewn dosbarth a restrir yn Atodiad I i’r Gyfarwyddeb AEA neu mewn dosbarth a restrir yn Atodiad II i’r Gyfarwyddeb AEA ac, oherwydd ei faint neu ei leoliad, sy’n debygol o gael effeithiau sylweddol ar yr amgylchedd ac nad yw wedi cael ei ystyried na’i asesu yn y datganiad amgylcheddol a rhaid dehongli “ailberu” yn unol â hynny;

ystyr “plan ardal gyfyngedig” yw’r plan a nodir â ‘Plan yr Ardal Gyfyngedig’ ac sy’n dwyn y cyfeirnod PB5034-ES-004-005 Rev 05 ac a ardystir gan Weinidogion Cymru fel plan yr ardal gyfyngedig at ddibenion y Gorchymyn hwn;

ystyr “ardal gyfyngedig – gogleddol” yw’r rhan honno o ardal yr araeau a sefydlwyd fel yr ardal gyfyngedig – gogleddol, yn Rhan 3 o Atodlen 1 ac a ddangosir mewn lliw aur ar Blau yr Ardal Gyfyngedig;

ystyr “ardal gyfyngedig - UKC 8m” yw’r rhan o ardal yr araeau a sefydlwyd fel yr ardal gyfyngedig UKC 8m yn Rhan 3 o Atodlen 1 ac a ddangosir mewn lliw glas ar Blau yr Ardal Gyfyngedig;

ystyr “ardal gyfyngedig – UKC 20m” yw’r rhan o’r ardal a sefydlwyd fel yr ardal gyfyngedig – UKC 20m yn Rhan 3 o Atodlen 1 ac a ddangosir mewn lliw porffor ar Blau yr Ardal Gyfyngedig;

ystyr “ardaloedd cyfyngedig” yw’r ardal gyfyngedig – gogleddol yr ardal gyfyngedig – UKC 8m a’r ardal gyfyngedig – UKC 20m;

ystyr “yr Ysgrifennydd Gwladol” yw’r Ysgrifennydd Gwladol dros Fusnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol neu ei olynydd o ran swyddogaeth sydd â phwerau i sicrhau datgomisiynu gosodiadau ynni adnewyddadwy alltraeth yn unol â Deddf 2004;

ystyr “y trawsluniau” yw’r trawsluniau a baratoir yn unol â rheol 12(3) o Reolau Trafnidiaeth a Gweithfeydd (Gweithdrefn Ceisiadau a Gwrthwynebiadau) (Cymru a Lloegr) 2006 ac a ardystiwyd gan Weinidogion Cymru fel y trawsluniau at ddibenion y Gorchymyn hwn;

mae “stryd” yn cynnwys rhan o stryd;

---

(12) 1981 p. 67. Y diffiniad o “perchennog” fel y’i diwygiwyd gan baragraff 9 o Atodlen 15 i Ddeddf Cynllunio a Digolledu 1991 (p. 34). Mae diwygiadau eraill i adran 7 nad ydynt yn berthnasol i’r Gorchymyn hwn.

mae i “awdurdod strydoedd”, mewn perthynas â stryd, yr yn ystyr â “street authority” yn Rhan 3 o Ddeddf 1991;

ystyr “dyfais llanwol” yw generadur ynni'r llanw ar wahân sy'n cynnwys trawsnewidiwr/trawsnewidwr ynni'r llanw, sylfeini a strwythurau ategol;

ystyr “trawsnewidiwr ynni'r llanw” yw'r rhan honno o ddyfais llanwol sy'n trawsnewid ynni cinetig a phosibl a geir o fewn dŵr llanwol symudol yn drydan;

ystyr “gweithfeydd llanwol” yw cymaint o'r gweithfeydd awdurdodedig ag sy'n gorwedd tua'r môr o benllanw cymedrig y gorllanw neu unrhyw ran neu rannau ohonynt a byddant yn cynnwys unrhyw gyfryw weithfeydd ag sydd wedi cael eu hailbweru ac mewn perthynas ag erthygl 21 (diogelwch mordwyo) ac maent yn cynnwys unrhyw weithfeydd carthu, boed hynny yn unol ag erthygl 16 (pŵer i garthu) neu fel arall;

ystyr “y tribiwnlys” yw Siambr Diroedd yr Uwch Dribiwnlys;

ystyr “Trinity House” yw Corporation of Trinity House o Deptford Strond;

ystyr “ymgymerwr” mewn perthynas ag adeiladu, cynnal a chadw, ailbweru a datgomisiynu'r gweithfeydd awdurdodedig yw Menter Môn Morlais Cyfyngedig neu'r cyfryw gwmi arall y trosglwyddir buddiant y Gorchymyn iddo yn unol ag erthygl 6(1) ac mewn perthynas â'r gweithfeydd llanwol mae'n cynnwys unrhyw berson y mae rhan o'r gweithfeydd llanwol neu derfynau'r Gorchymyn ar y môr wedi cael ei phrydlesu iddo yn unol ag erthygl 6(2);

ystyr “asesiad risg mordwyol wedi'i ddiweddarau” yw asesiad risg mordwyol wedi'i ddiweddarau ar gyfer pob cam perthnasol o bob gwaith llanwol a wneir yn unol â methodoleg ac argymhellion Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau a nodir yn MGN654 ‘Offshore Renewable Energy Installations (OREIs) – Guidance on UK Navigational Practice, Safety and Emergency Response’ a'i atodiadau neu ddiweddariadau dilynol ac ystyried lleoliad a nodweddion y gweithfeydd llanwol y cynigir y dylid eu defnyddio, y dull o adeiladu, angori goleuadau a gynigir, gweithredu ac unrhyw ofynion cynnal a chadw cysylltiedig neu ddulliau ailbweru neu ddatgomisiynu (fel y bo'n gymwys) ac asesiad o effeithiau cronol y cynigion gyda gweithfeydd llanwol a ddefnyddiwyd yn flaenorol a bydd yn cynnwys graddau unrhyw barth diogelwch arfaethedig i wneud cais amdano yn unol ag erthygl 43;

mae “cwrs dŵr” yn cynnwys pob afon, ffrwd, ffos, draen camlas, toriad, cwlfer, clawdd, llifddor, carthffos a thramwy y mae dŵr yn llifo drwyddi neu drwyddo ac eithrio carthffos neu ddraen gyhoeddus.

(2) Mae cyfeiriadau yn y Gorchymyn hwn i hawliau dros dir yn cynnwys cyfeiriadau at hawliau i wneud, neu i osod a chynnal a chadw, unrhyw beth yn y tir, arno neu oddi tano neu yn yr awyr uwchlaw ei wyneb.

(3) Dehonglir unrhyw bellteroedd, cyfeiriadau a hydroedd a nodir yn y disgrifiad o'r gweithfeydd awdurdodedig neu mewn unrhyw ddisgrifiad o bwerau neu diroedd fel pe bai'r geiriau “neu fwy neu lai” wedi'u mewnosod ar ôl pob cyfryw bellter, cyfeiriad a hyd, a thybir bod pellteroedd rhwng pwyntiau ar waith awdurdodedig wedi'u mesur ar hyd y gwaith awdurdodedig.

RHAN 2

Darpariaethau ynghylch Gweithfeydd

Prifbwerau

Pŵer i adeiladu, cynnal a chadw, ailberu a datgomiynu gweithfeydd

3.—(1) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r Gorchymyn hwn caiff yr ymgwymerwr adeiladu, cynnal a chadw a datgomiynu'r gweithfeydd awdurdodedig.

(2) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r Gorchymyn hwn caiff yr ymgwymerwr adeiladu, cynnal a chadw a datgomiynu'r gweithfeydd llanwol neu unrhyw rannau ohonynt o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y môr.

(3) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r Gorchymyn hwn caiff yr ymgwymerwr ailberu Gwaith Rhif 1 neu unrhyw rannau ohono o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y môr.

(4) Wrth adeiladu, cynnal a chadw, ailberu a datgomiynu'r gweithfeydd llanwol, rhaid i'r dogfennau yng ngholofn 1 o Ran 4 o Atodlen 1 gael eu cyflwyno i Weinidogion Cymru a'u cymeradwyo'n ysgrifenedig ganddynt cyn bod y gweithgarwch yng ngholofn 2 yn digwydd a bydd yn rhaid i'r cyfryw ddogfennau fod yn unol ag unrhyw amodau sy'n ymwneud â'u cynnwys a osodir ar unrhyw drwydded forol ar gyfer y gweithfeydd llanwol perthnasol ac ni fyddant yn awdurdodi unrhyw weithfeydd y tu allan i baramedrau'r prosiect.

(5) Ni fydd Gweinidogion Cymru yn cymeradwyo unrhyw brotocol ar ddefnyddio dyfeisiau yn unol â pharagraff (4) mewn perthynas ag adeiladu neu ailberu dyfeisiau llanwol sy'n codi o'r arwyneb a hybiau gweithredol yn ardal yr araeau heb ymgynghori â Chyngor Sir Ynys Môn yn gyntaf ac ni fydd yn cymeradwyo unrhyw brotocol ar ddefnyddio dyfeisiau, cynllun rheoli ceblau, rhaglen ddatgomiynu nac asesiad risg mordwyol wedi'i ddiweddarau yn unol â pharagraff (4) heb ymgynghori â Trinity House ac Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau yn gyntaf, ac ym mhob achos bydd Gweinidogion Cymru yn rhoi sylw i ymatebion yr ymgynghoreion hynny.

(6) Rhaid i'r gweithfeydd llanwol ac unrhyw rannau ohonynt gael eu hadeiladu, eu cynnal a'u cadw, eu hailberu a'u datgomiynu (fel y bo'n briodol) yn unol â'r dogfennau a gymeradwyir yn unol â pharagraff (4) uchod ac eithrio y gellir diwygio'r cyfryw ddogfennau o bryd i'w gilydd gyda chytundeb Gweinidogion Cymru.

(7) At ddibenion paragraffau (4) a (6) uchod, bernir y bydd unrhyw gymeradwyaeth o ddogfen gyfatebol yn unol ag un o amodau trwydded forol a roddir ar gyfer y gweithfeydd llanwol neu ddiwygiad y cytunwyd arno i'r cyfryw ddogfen yn gymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru.

(8) Ni chaiff unrhyw weithfeydd llanwol gychwyn nes bod rhaglen ddatgomiynu ysgrifenedig yn unol ag unrhyw hysbysiad a gyflwynir i'r ymgwymerwr gan yr Ysgrifennydd Gwladol yn unol ag adran 105(2) o Ddeddf 2004 wedi'i gyflwyno i'r Ysgrifennydd Gwladol i'w gymeradwyo.

Pŵer i wyro

4. Wrth adeiladu neu gynnal a chadw'r gweithfeydd alltraeth—

- (a) caiff yr ymgwymerwr mewn perthynas â Gweithfeydd Rhif 3 i 9 wyro'n ochrol i unrhyw raddau oddi wrth y llinellau neu'r sefyllfaoedd a ddangosir ar blaniau'r tir o fewn terfynau'r gwyo;
- (b) ni chaniateir i'r ymgwymerwr mewn perthynas â Gweithfeydd Rhif 7 ac 8 adeiladu unrhyw weithfeydd o fewn 1.6 metr i wyneb y ddaear; a
- (c) chaiff yr ymgwymerwr mewn perthynas â phob un o'r gweithfeydd awdurdodedig a bennir yng ngholofn (3) o'r tabl a nodir ym Mhennod 2 o Ran 2 i Atodlen 1 i'r Gorchymyn hwn,

adeiladu'r gweithfeydd hynny yn y tir a nodir mewn perthynas â'r gwaith penodol hwnnw yng ngholofnau (1) a (2) o'r tabl hwnnw.

Pŵer i weithredu

5.—(1) Caiff yr ymgwymerwr weithredu a defnyddio'r gweithfeydd awdurdodedig fel system ar gyfer cynhyrchu a thrawsyrro trydan.

(2) Wrth weithredu'r gweithfeydd alltraeth rhaid i'r ymgwymerwr gydymffurfio â'r dogfennau a nodir yn Rhan 4 o Atodlen 1 fel y'u cymeradwywyd i'r graddau sy'n berthnasol i weithredu a defnyddio'r gweithfeydd llanwol.

Budd y Gorchymyn

6.—(1) Caiff yr ymgwymerwr, gyda chydysyniad Gweinidogion Cymru, drosglwyddo i berson arall ("y trosglwyddai") unrhyw ran neu bob rhan o fudd darpariaeth y Gorchymyn hwn gan gynnwys ei hawl i adeiladu, cynnal a chadw, gweithredu, ailberu a datgomisiynu'r gweithfeydd awdurdodedig (neu unrhyw ran ohonynt) a'r cyfryw hawliau statudol ag y caiff yr ymgwymerwr a'r trosglwyddai gytuno arnynt.

(2) Caiff yr ymgwymerwr roi i berson arall ("y prydlesai") am gyfnod y cytunir arno rhwng yr ymgwymerwr a'r prydlesai yr hawl i adeiladu, cynnal a chadw, gweithredu, ailberu a datgomisiynu'r gweithfeydd llanwol (neu unrhyw ran ohonynt) a'r cyfryw hawliau statudol cysylltiedig ag y cytunir arnynt felly.

(3) Mae arfer y pwerau a roddir drwy ddeddfiad gan unrhyw berson yn unol â throsglwyddo neu roi'r pwerau hynny o dan baragraff (1) neu (2) yn ddarostyngedig i'r un cyfyngiadau, atebolrwyddau a rhwymedigaethau ag a fyddai'n gymwys o dan y Gorchymyn hwn pe bai'r pwerau hynny yn cael eu harfer gan yr ymgwymerwr.

Strydoedd

Cymhwyso Deddf 1991

Pŵer i wneud gweithfeydd stryd

7.—(1) Caiff yr ymgwymerwr, at ddibenion adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw'r gweithfeydd awdurdodedig, fynd ar gymaint o unrhyw un o'r strydoedd a bennir yn Atodlen 3 i'r Gorchymyn hwn ag sydd o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir a chaiff—

- (a) torri neu agor y stryd, neu unrhyw garthffos, draen neu dwnnel oddi tani,
- (b) twnelu neu durio o dan y stryd;
- (c) gosod cyfarpar yn y stryd;
- (d) cynnal a chadw cyfarpar yn y stryd neu newid ei leoliad; a
- (e) gwneud unrhyw weithfeydd sy'n ofynnol ar gyfer unrhyw weithfeydd y cyfeirir atynt yn is-baragraffau (a)-(d) neu sy'n gysylltiedig â hwy.

(2) Mae'r awdurdod a roddir gan baragraff (1) yn hawl statudol at ddibenion adrannau 48(3) (strydoedd, gweithfeydd stryd ac ymgwymerwyr) a 51(1) (gwahardd gweithfeydd stryd anawdurdodedig) o Ddeddf 1991.

(3) Mae adrannau 54 i 106 o Ddeddf 1991 yn gymwys i unrhyw weithfeydd stryd a gyflawnir o dan baragraff (1).

(4) Mae'r erthygl hon yn ddarostyngedig i baragraff 2 o Atodlen 10 (darpariaethau sy'n ymwneud ag ymgwymerwyr statudol etc) i'r Gorchymyn hwn.

(5) Yn yr erthygl hon mae i “cyfarpar” yr yn ystyr â “apparatus” yn Rhan 3 o Ddeddf 1991.

Cau strydoedd dros dro

8.—(1) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r erthygl hon, caiff yr ymgymerwr, mewn cysylltiad ag adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw a datgomisiynu'r gweithfeydd awdurdodedig, gau, newid neu ddargyfeirio unrhyw stryd dros dro a chaiff, am unrhyw gyfnod rhesymol—

- (a) dargyfeirio'r traffig o'r stryd; ac
- (b) atal personau rhag mynd ar hyd y stryd.

(2) Heb gyfyngu ar gwmpas ar baragraff (1), caiff yr ymgymerwr ddefnyddio unrhyw stryd sy'n cael ei chau o dan y pwerau a roddir gan yr erthygl hon o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir fel safle gwaith dros dro.

(3) Pan fo'r ymgymerwr yn atal personau rhag mynd ar hyd y stryd, rhaid i'r ymgymerwr roi mynediad rhesymol i neu o safleoedd sy'n ffinio â stryd neu a wasanaethir gan stryd yr effeithir arni o ganlyniad i gau, newid neu ddargyfeirio stryd dros dro o dan yr erthygl hon pe na bai'r cyfryw fynediad fel arall.

(4) Heb gyfyngu ar baragraff (1), caiff yr ymgymerwr gau, newid neu ddargyfeirio dros dro y strydoedd a nodir yng ngholofnau (1) a (2) o Atodlen 4 (strydoedd sydd i'w cau dros dro) i'r graddau a bennir, drwy gyfeirio at y llythrennau a'r rhifau a ddangosir ar blaniau'r tir, yng ngholofn (3) o'r Atodlen honno.

(5) Rhaid i'r ymgymerwr beidio â chau, newid na dargyfeirio dros dro—

- (a) y strydoedd a nodir fe y'u crybwyllir ym mharagraff (4) heb ymgynghori â'r awdurdod strydoedd yn gyntaf; ac
- (b) unrhyw stryd arall heb gydsyniad yr awdurdod strydoedd, a gaiff atodi amodau rhesymol i unrhyw gydsyniad, gan gynnwys ynglŷn â'r rhybudd i'w roi.

(6) Mae gan unrhyw berson sy'n dioddef colled drwy atal unrhyw ffordd fynediad breifat o dan yr erthygl hon yr hawl i gael digollediad i'w benderfynu, yn achos anghydfod, o dan Ran 1 o Ddeddf 1961.

(7) Os, o fewn 56 diwrnod i gael cais am gydsyniad o dan baragraff (5)(b), bydd awdurdod strydoedd yn methu â hysbysu'r ymgymerwr am ei benderfyniad neu'n gwrthod rhoi cydsyniad heb roi unrhyw seiliau dros wrthod, bennir bod yr awdurdod strydoedd hwnnw wedi rhoi ei gydsyniad.

(8) Mae'r erthygl hon yn ddarostyngedig i baragraff 2 o Atodlen 10 (darpariaethau sy'n ymwneud ag ymgymerwyr statudol etc) i'r Gorchymyn hwn.

Mynediad i weithfeydd

9. Caiff yr ymgymerwr, at ddibenion y gweithfeydd awdurdodedig—

- (a) ffurfio a gosod ffordd fynediad, neu wella ffordd fynediad bresennol, yn y lleoliad a bennir yng ngholofnau (1) a (2) o Atodlen 5 (mynediad i weithfeydd) yn y pwynt a nodir ag A ar blaniau'r tir ar gyfer y Gorchymyn hwn neu tua'r pwynt hwnnw; a
- (b) chyda chymeradwyaeth yr awdurdod priffyrdd perthnasol ar ôl ymgynghori, nad atelir y cyfryw gymeradwyaeth yn afresymol, ffurfio a gosod y cyfryw ffordd fynediad arall neu wella ffordd fynediad bresennol, yn y cyfryw leoliadau o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir ag sydd ei hangen yn rhesymol ar yr ymgymerwr at ddibenion y gweithfeydd awdurdodedig.

Cytundebau ag awdurdodau strydoedd

10.—(1) Caiff awdurdod strydoedd a'r ymgwymerwr ymrwymo i gytundebau mewn perthynas ag—

- (a) cau, newid neu ddargyfeirio unrhyw stryd a awdurdodir drwy'r Gorchymyn hwn; neu
- (b) cyflawni yn y stryd unrhyw un o'r gweithfeydd y cyfeirir atynt yn erthygl 7 (pŵer i wneud gweithfeydd stryd).

(2) Caiff y cyfryw gytundeb, heb gyfyngu ar baragraff (1),—

- (a) gwneud darpariaeth ar gyfer yr awdurdod strydoedd i gyflawni unrhyw swyddogaeth o dan y Gorchymyn hwn sy'n ymwneud â'r stryd dan sylw;
- (b) cynnwys cytundeb rhwng yr ymgwymerwr a'r awdurdod strydoedd sy'n pennu cyfnod rhesymol ar gyfer cwblhau'r gweithfeydd; ac
- (c) cynnwys y cyfryw delerau ynglŷn â thâl ac fel arall fel y tybia'r partion yn briodol.

Defnyddio ffyrdd preifat ar gyfer adeiladu

11.—(1) Caiff yr ymgwymerwr ddefnyddio unrhyw ffordd breifat o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir neu unrhyw ffordd breifat sy'n ffinio â therfynau'r Gorchymyn ar y tir sydd â chyffordd â'r cyfryw ffordd ar gyfer tramwy personau neu gerbydau (gyda neu heb ddeunyddiau, offer a pheiriannau) at ddibenion adeiladu, cynnal a chadw a datgomisiynu'r gweithfeydd awdurdodedig neu mewn cysylltiad â hynny.

(2) Rhaid i'r ymgwymerwr ddigolledu'r person sy'n gyfrifol am atgyweirio ffordd y mae paragraff (1) yn gymwys iddi am unrhyw golled neu ddifrod a ddioddefir gan y person hwnnw drwy arfer y pŵer a roddir gan baragraff (1).

(3) Mae unrhyw anghydfod ynglŷn â hawl person i gael ei ddigolledu o dan baragraff (2), neu ynglŷn â swm y cyfryw ddigollediad, i'w benderfynu o dan Ran 1 o Ddeddf 1961.

Pwerau atodol

Gollwng dŵr

12.—(1) Caiff yr ymgwymerwr ddefnyddio unrhyw gwrs dŵr neu unrhyw garthffos neu ddraen gyhoeddus i ddraenio dŵr mewn cysylltiad ag adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw neu ddatgomisiynu'r gweithfeydd awdurdodedig ac at y diben hwnnw caiff osod, tynnu a newid pibellau a chaiff, ar unrhyw dir o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir, wneud agoriadau i'r cwrs dŵr, carthffos neu'r ddraen gyhoeddus a chysylltiadau ag ef/hi.

(2) Rhaid i unrhyw anghydfod sy'n deillio o arfer y pwerau ym mharagraff (1) i gysylltu â charthffos neu ddraen gyhoeddus neu ei defnyddio gael ei benderfynu fel pe bai'n anghydfod o dan adran 106 o Ddeddf y Diwydiant Dŵr 1991(13).

(3) Rhaid i'r ymgwymerwr beidio â gollwng unrhyw ddŵr i mewn i unrhyw gwrs dŵr, carthffos neu ddraen gyhoeddus oni cheir cydsyniad y person sy'n berchen arno neu arni; a chaiff y cyfryw gydsyniad ei roi yn ddarostyngedig i'r cyfryw delerau ac amodau ag y caiff yn rhesymol eu gosod, ond ni ellir ei atal yn afresymol.

(4) Rhaid i'r ymgwymerwr beidio â gwneud unrhyw agoriad i mewn i unrhyw garthffos na draen gyhoeddus ac eithrio—

(13) 1991 p. 56. Diwygiwyd adran 106 gan adrannau 35(1), 35(8) a 43(2) o Ddeddf Cystadleuaeth a Gwasanaeth (Cyfleustodau) 1992 (p. 43) ac Atodlen 2 i'r ddeddf honno, adrannau 36(2) a 99 o Ddeddf Dŵr 2003 (p. 37) a pharagraff 16(1) o Atodlen 3 i Ddeddf Llifogydd a Dŵr 2010 (p. 29).

- (a) yn unol â chynlluniau a gymeradwyir gan y person sy'n berchen ar y garthffos neu'r ddraen, ond ni ellir atal y cyfryw gymeradwyaeth yn afresymol; a
  - (b) pan fo'r person hwnnw wedi cael cyfle i oruchwyllo gwneud yr agoriad.
- (5) Rhaid i'r ymgwymerwr, wrth arfer y pwerau a roddir gan yr erthygl hon, beidio â difrodi gwely na glannau unrhyw gwrs dŵr nac ymyrryd â hwy.
- (6) Rhaid i'r ymgwymerwr gymryd y cyfryw gamau ag sy'n rhesymol ymarferol i sicrhau bod unrhyw ddŵr sy'n cael ei ollwng i mewn i gwrs dŵr neu garthffos neu ddraen gyhoeddus o dan y pwerau a roddir gan yr erthygl hon mor rhydd ag y bo'n ymarferol rhag gro, pridd neu sylwedd solet arall, olew neu sylwedd mewn toddiant.
- (7) Nid yw'r erthygl hon yn awdurdodi unrhyw weithgarwch ynglŷn â dŵr daear na gweithgarwch gollwng dŵr o fewn ystyr Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol (Cymru a Lloegr) 2016(14) nac yn trechu'r gofyniad i gael trwydded o dan reoliad 12(1)(b) o'r un rheoliadau.
- (8) Os bydd person sy'n cael cais am gydsyniad neu gymeradwyaeth yn methu â hysbysu'r ymgwymerwr am benderfyniad o fewn 56 diwrnod i gael cais am gydsyniad o dan baragraff (3) neu gymeradwyaeth o dan baragraff (4)(a) tybir bod y person hwnnw wedi rhoi ei gydsyniad neu wedi rhoi ei gymeradwyaeth, yn ôl y digwydd.
- (9) Yn yr erthygl hon—
- (a) ystyr "carthffos neu ddraen gyhoeddus" yw carthffos neu ddraen sy'n perthyn i Cyfoeth Naturiol Cymru, bwrdd draenio mewnol, awdurdod lleol, neu ymgwymerwr carthffosiaeth; a
  - (b) mae i ymadroddion eraill, heb gynnwys cyrsiau dŵr a ddefnyddir yn yr erthygl hon ac yn Neddf Adnoddau Dŵr 1991(15) yr un ystyr ag sydd yn y Ddeddf honno.

Gweithfeydd diogelu ar adeiladau

- 13.—(1) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau canlynol yr erthygl hon, caiff yr ymgwymerwr ar ei draul ei hun gyflawni'r cyfryw weithfeydd diogelu ar unrhyw adeilad sydd o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir ag y barna'r ymgwymerwr yn angenrheidiol neu'n hwylus.
- (2) Caiff gweithfeydd diogelu eu cyflawni—
- (a) ar unrhyw adeg cyn neu yn ystod y gwaith adeiladu yng nghyffiniau adeiladu unrhyw ran o'r gweithfeydd awdurdodedig; neu
  - (b) ar ôl cwblhau'r rhan honno o'r gweithfeydd awdurdodedig yng nghyffiniau'r adeilad ar unrhyw adeg hyd at ddiwedd y cyfnod o 5 mlynedd sy'n dechrau ar y diwrnod yr agorwyd y rhan honno o'r gweithfeydd awdurdodedig yn gyntaf i'w defnyddio.
- (3) At ddiben penderfynu sut mae'r swyddogaethau o dan yr erthygl hon yn cael eu harfer, caiff yr ymgwymerwr fynd i mewn i unrhyw adeilad sy'n dod o dan baragraff (1) ac unrhyw dir o fewn ei gwrtil a chynnal arolwg.
- (4) At ddiben cyflawni gweithfeydd diogelu o dan yr erthygl hon ar adeilad, caiff yr ymgwymerwr (yn ddarostyngedig i baragraffau (5) a (6))—
- (a) mynd i mewn i'r adeilad ac unrhyw dir o fewn ei gwrtil; a
  - (b) pan na fo modd cyflawni'r gweithfeydd yn rhesymol gyfleus heb fynd ar dir sy'n gyfagos i'r adeilad ond y tu allan i'w gwrtil, fynd ar y tir cyfagos (ond nid unrhyw adeilad sydd wedi'i godi arno).
- (5) Cyn arfer—
- (a) hawl o dan baragraff (1) i gyflawni gweithfeydd diogelu ar adeilad;

---

(14) O.S. 2016/1154.

(15) 1991 p. 57.

- (b) hawl o dan baragraff (3) i fynd i mewn i adeilad a thir o fewn ei gwrtil;
- (c) hawl o dan baragraff (4)(a) i fynd i mewn i adeilad a thir o fewn ei gwrtil; neu
- (d) hawl o dan baragraff (4)(b) i fynd ar dir,

rhaidd i'r ymgwymerwr, ac eithrio mewn argyfwng, gyflwyno hysbysiad sy'n rhoi 56 diwrnod o leiaf o rybudd i berchenogion a meddianwyr yr adeilad neu'r tir am ei fwriad i arfer yr hawl honno ac, mewn achos sy'n dod o fewn is-baragraff (a) neu (c), bennu'r gweithfeydd diogelu y bwriedir eu cyflawni.

(6) Pan gyflwynir hysbysiad o dan baragraff (5)(a), (c) neu (d), caiff perchennog neu feddiannydd yr adeilad neu'r tir dan sylw, drwy gyflwyno gwrth-hysbysiad o fewn y cyfnod o 10 diwrnod sy'n dechrau ar y diwrnod y cyflwynwyd yr hysbysiad, ei gwneud yn ofynnol i'r cwestiwn ynghylch a yw'n angenrheidiol neu'n hwylus cyflawni'r gweithfeydd diogelu neu fynd i mewn i'r adeilad neu ar y tir gael ei gyfeirio at gymrodeddwr o dan erthygl 49 (cymrodeddu).

(7) Rhaid i'r ymgwymerwr ddigolledu perchenogion a meddianwyr unrhyw adeilad neu dir y mae'r pwerau a roddir gan yr erthygl hon wedi cael eu harfer mewn perthynas â hwy am unrhyw golled neu ddifrod a achosir iddynt drwy arfer y pwerau hynny.

(8) Pan—

- (a) fo gweithfeydd diogelu yn cael eu cyflawni o dan yr erthygl hon ar adeilad; ac
- (b) o fewn cyfnod o 5 mlynedd sy'n dechrau ar y diwrnod yr agorwyd y rhan o'r gweithfeydd awdurdodedig a adeiladwyd yng nghyffiniau'r adeilad yn gyntaf i'w defnyddio ymddengys bod y gweithfeydd awdurdodedig yn annigonol i ddiogelu'r adeilad rhag difrod a achosir gan y gweithrediad adeiladu neu gynnal a chadw'r rhan honno o'r gweithfeydd awdurdodedig,

rhaidd i'r ymgwymerwr ddigolledu perchenogion a meddianwyr yr adeilad am golled neu ddifrod a ddiodefwyd ganddynt.

(9) Heb ragfarnu erthygl 48 (dim adennill dwbl) nid oes dim yn yr erthygl hon yn rhyddhau'r ymgwymerwr rhag unrhyw atebolrwydd i dalu digollediad o dan adran 10(2)(16) o Ddeddf 1965.

(10) Rhaid i unrhyw ddigollediad sy'n daladwy o dan baragraff (7) neu (8) gael ei benderfynu, yn achos anghydfod, o dan Ran 1 o Ddeddf 1961.

(11) Yn yr erthygl hon, ystyr "gweithfeydd diogelu" mewn perthynas ag adeilad yw—

- (a) tanategu, atgyfnerthu ac unrhyw weithfeydd eraill a wneir er mwyn atal difrod a all gael ei achosi i'r adeilad oherwydd adeiladu, cynnal a chadw neu weithredu'r gweithfeydd awdurdodedig; ac
- (b) unrhyw weithfeydd a wneir er mwyn unioni unrhyw ddifrod a achoswyd i'r adeilad oherwydd adeiladu, cynnal a chadw neu weithredu'r gweithfeydd awdurdodedig.

Pŵer i arolygu ac ymchwilio i dir

14.—(1) Caiff yr ymgwymerwr at ddibenion y Gorchymyn hwn—

- (a) arolygu unrhyw dir a ddangosir o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir neu y gall y gweithfeydd awdurdodedig effeithio arno neu ymchwilio iddo;
- (b) heb ragfarnu cyffredinolrwydd is-baragraff (a), gwneud tyllau treialu yn y cyfryw leoliadau ag y gwel yr ymgwymerwr yn dda ar y tir er mwyn ymchwilio i natur haen yr arwyneb a'r is-bridd a thynnu samplau o bridd;
- (c) heb ragfarnu cyffredinolrwydd paragraff (a), cynnal ymchwiliadau ecolegol neu archaeolegol ar y cyfryw dir;

(16) Diwygiwyd adran 10 drwy adran 4 o Ddeddf Cynllunio (Darpariaethau Canlyniadol) 1990 (p. 11) a pharagraff 13(2) o Atodlen 2 i'r ddeddf honno ac [O.S. 2009/1307](#).

- (d) gosod cyfarpar i'w ddefnyddio mewn cysylltiad ag arolygu ac ymchwilio i'r tir a gwneud tyllau treialu ar y tir, ei adael ar y tir neu ei dynnu ymaith; ac
- (e) mynd ar y tir at ddiben arfer y pwerau a roddir gan is-baragraffau (a) i (d).
- (2) Ni chaniateir mynd ar dir na gosod cyfarpar arno, ei adael arno na'i dynnu ymaith o dan baragraff (1), oni hysbysir pob perchennog ar y tir a phob meddiannydd o leiaf 7 diwrnod ymlaen llaw a bod y cyfryw hysbysiad yn cynnwys hysbysu'r derbynnydd am ei hawl i gael ei ddigolledu o dan baragraff (13).
- (3) Os yw'r ymgymerwr yn bwriadu gwneud unrhyw un o'r canlynol, rhaid i'r hysbysiad gynnwys manylion am yr hyn a fwriedir—
- (a) chwilio, turio neu gloddio;
- (b) gadael cyfarpar ar dir;
- (c) cymryd samplau;
- (d) arolwg o'r awyr; ac
- (e) cyflawni unrhyw weithgareddau eraill a all fod yn ofynnol er mwyn hwyluso cydymffurfiaeth â'r offerynnau a grybwyllir ym mharagraff (4).
- (4) Yr offerynnau y cyfeirir atynt ym mharagraff (3)(e) yw—
- (a) Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) (Cymru) 2017(17); neu
- (b) Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017(18).
- (5) Mewn perthyn ag unrhyw berson sy'n mynd ar dir o dan yr erthygl hon ar ran yr ymgymerwr—
- (a) mae'n rhaid iddo, os gofynnir iddo wneud hynny, cyn neu ar ôl mynd ar y tir ddangos tystiolaeth ysgrifenedig o'i awdurdod i wneud hynny gan gynnwys unrhyw warant a roddir o dan baragraff (6); a
- (b) ni chaniateir iddo ddefnyddio grym oni bai bod ynad heddwch wedi rhoi gwariant o dan baragraff (6).
- (6) Caiff ynad heddwch roi gwarant sy'n awdurdodi person i ddefnyddio grym wrth arfer y pŵer a roddwyd gan yr erthygl hon os yw wedi'i fodloni—
- (a) bod person arall wedi atal neu'n debygol o atal arfer y pŵer hwnnw; a
- (b) ei bod yn rhesymol defnyddio grym wrth arfer y pŵer hwnnw.
- (7) Mae'r grym y gellir ei awdurdodi drwy warant wedi'i gyfyngu i'r hyn sy'n rhesymol angenrheidiol.
- (8) Rhaid i warant sy'n awdurdodi'r person i ddefnyddio grym bennu nifer yr achlysuron y gall yr ymgymerwr ddibynnu ar y warant wrth fynd ar dir, ei arolygu neu ei brisio.
- (9) Rhaid mai'r nifer a bennwyd yw'r nifer y mae'r ynad heddwch yn barnu ei fod yn briodol er mwyn cyflawni'r diben y mae'n ofynnol mynd ar dir a'i arolygu neu ei brisio ar ei gyfer.
- (10) Rhaid i unrhyw dystiolaeth mewn achos cyfreithiol i gael gwarant o dan yr erthygl hon gael ei rhoi ar lw.
- (11) Ni chaniateir gwneud unrhyw dyllau treialu o dan yr erthygl hon—
- (a) mewn cerbyttfordd neu droedffordd heb gydsyniad yr awdurdod priffyrdd; neu
- (b) mewn stryd breifat heb gydsyniad yr awdurdod strydoedd,
- ond ni chaniateir atal y cyfryw gydsyniad yn afresymol.

---

(17) O.S. 2017/567 (Cy. 136).

(18) O.S. 2017/1012.

(12) Os bydd awdurdod priffyrdd neu awdurdod strydoedd y cyflwynir cais am gydsyniad iddo yn methu â hysbysu'r ymgwymerwr am ei benderfyniad o fewn 56 diwrnod i gael y cais am gydsyniad—

- (a) o dan baragraff (11)(a) yn achos awdurdod priffyrdd; neu
- (b) o dan baragraff (11)(b) yn achos awdurdod strydoedd;

tybir bod yr awdurdod hwnnw wedi rhoi cydsyniad.

(13) Rhaid i'r ymgwymerwr ddigolledu perchenogion a meddianwyr y tir am unrhyw golled neu ddifrod sy'n codi drwy arfer y pwerau a roddir gan yr erthygl hon, y penderfynir ar y cyfryw ddigollediad, yn achos anghydfod, o dan Ran 1 o Ddeddf 1961.

(14) Mae paragraffau (1) i (13) yn gymwys mewn perthynas â thir y Goron, fodd bynnag dim ond os oes person wedi cael caniatâd yr awdurdod priodol y caiff arfer y pŵer a roddir gan baragraff (1) mewn perthynas â thir y Goron.

Arbediad Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009

15. Nid oes unrhyw ddarpariaeth yn y Gorchymyn hwn yn dileu'r angen i gael trwydded forol o dan Ran 4 o Ddeddf 2009 nac i gydymffurfio ag amodau unrhyw drwydded forol.

Pŵer i garthu

16.—(1) Caiff yr ymgwymerwr, at ddibenion adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw, ailbweru a datgomisiynu'r gweithfeydd llanwol o bryd i'w gilydd ddyfnhau, carthu, sgwrio, glanhau, newid a gwella cymaint o wely, glannau a sianeli'r tir o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y môr ag sy'n cyffinio â'r gweithfeydd awdurdodedig neu sy'n agos i'r gweithfeydd awdurdodedig a chaiff ddefnyddio, meddiannu neu waredu'r deunyddiau (heblaw am longdrylliad o fewn ystyr Rhan 9 o Ddeddf Llongau Masnach 1995(19)) sydd o bryd i'w gilydd yn cael eu carthu ganddo.

(2) Ni chaniateir gosod na dyddodi'r cyfryw ddeunyddiau yn groes i ddarpariaethau unrhyw ddeddfiad mewn perthynas â gwaredu gwastraff neu sgil gynhyrchion a garthwyd.

Darpariaeth rhag perygl i fordwyo

17.—(1) Os bydd gwaith llanwol neu unrhyw ran ohono heb gynnwys amlygu ceblau yn cael ei ddifrodi neu ei ddinistrio neu os bydd yn dirywio, rhaid i'r ymgwymerwr, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol a heb fod yn hwyrach na 24 awr ar ôl i'r ymgwymerwr ddod yn ymwybodol o unrhyw gyfryw ddifrodi, dinistrio neu ddirywio, hysbysu Cyfoeth Naturiol Cymru, Trinity House, Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau, Swyddfa Hydrograffig y Deyrnas Unedig a Gwasanaeth Gwybodaeth Kingfisher am Bysgod y Môr a gosod y cyfryw fwiau, arddangos y cyfryw oleuadau a chymryd y cyfryw gamau sy'n atal perygl i fordwyo ag a gyfarwyddir gan Trinity House o bryd i'w gilydd.

(2) Os bydd ceblau yn cael eu hamlygu ar wely'r môr neu uwchlaw gwely'r môr, rhaid i'r ymgwymerwr o fewn tridiau ar ôl nodi bod ceblau wedi cael eu hamlygu o bosibl, hysbysu morwyr drwy gyhoeddi hysbysiad i forwyr a thrwy hysbysu Gwasanaeth Gwybodaeth Kingfisher am Bysgod y Môr am leoliad a graddau'r amlygiad a rhaid rhoi copi o bob hysbysiad i Cyfoeth Naturiol Cymru, Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau, Trinity House a Swyddfa Hydrograffig y Deyrnas Unedig o fewn pum diwrnod.

Atal gweithfeydd llanwol a adawyd neu a ddinistriwyd

18.—(1) Pan fo gwaith llanwol yn cael ei adael, neu pan fo'n dirywio, caiff Gweinidogion Cymru drwy hysbysiad ysgrifenedig ei gwneud yn ofynnol i'r ymgwymerwr ar ei draul ei hun naill ai

atgyweirio ac adfer y gwaith hwnnw neu unrhyw ran ohono, neu waredu'r gwaith hwnnw ac adfer y safle i'w gyflwr priodol, i'r cyfryw raddau ac o fewn y cyfryw derfynau ag yr ystyria Gweinidogion Cymru yn briodol.

(2) Pan fo gwaith sy'n cynnwys gwaith llanwol yn rhannol a gweithfeydd ar neu dros y tir uwchlaw penllanw cymedrig y gorllanw yn rhannol yn cael ei adael neu'n dirywio a bod y rhan honno o'r gwaith ar neu dros dir uwchlaw penllanw cymedrig y gorllanw yn y cyfryw gyflwr ag sy'n ymyrryd â'r hawl i fordwyo neu hawliau cyhoeddus eraill dros y blaendraeth neu sy'n achosi pryder rhesymol y caiff ymyrryd â'r cyfryw hawliau, caiff Gweinidogion Cymru gynnwys y rhan honno o'r gwaith, neu unrhyw ddarn ohono, mewn unrhyw hysbysiad o dan yr erthygl hon.

(3) Os bydd yr ymgwymerwr yn methu â chydymffurfio mewn unrhyw ffordd â hysbysiad a gyflwynir o dan yr erthygl hon o fewn y cyfnod o 30 diwrnod sy'n dechrau ar y dyddiad y cyflwynir yr hysbysiad, caiff Gweinidogion Cymru gymryd pa gamau bynnag ag y bydd Gweinidogion Cymru yn eu hystyried yn briodol i sicrhau'r canlyniad sy'n ofynnol o dan yr hysbysiad; ac mae unrhyw wariant y mae Gweinidogion Cymru yn mynd iddo yn adenilladwy oddi wrth yr ymgwymerwr.

Arolwg o weithfeydd llanwol

19.—(1) Os yw Gweinidogion Cymru o'r farn ei bod yn hwylus gwneud hynny, caiff Gweinidogion Cymru orchymyn arolwg ac archwiliad o waith llanwol neu'r safle y bwriedir adeiladu neu ailbweru'r gwaith arno, a bydd unrhyw wariant y mae Gweinidogion Cymru yn mynd iddo'n rhesymol mewn unrhyw gyfryw arolwg ac archwiliad yn adenilladwy oddi wrth yr ymgwymerwr.

(2) Yn ddarostyngedig i baragraff (3), ni chaniateir gorchymyn y cyfryw arolygon fwy nag unwaith y flwyddyn; a chyn gorchymyn y cyfryw arolwg—

(a) rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r ymgwymerwr er mwyn cadarnhau pa wybodaeth berthnasol o arolygon sydd eisoes ar gael; a

(b) rhoi cyfle i ymgwymerwr gynnal yr arolwg ei hun.

(3) Nid yw paragraff (2) yn gymwys mewn argyfwng.

(4) Pan fo Gweinidogion Cymru yn bwriadu gorchymyn arolwg ac archwiliad y cyfeirir atynt ym mharagraff (1), rhaid i Weinidogion Cymru wneud hynny yn unol â'r cyfryw amodau rhesymol sy'n ymwneud ag iechyd, diogelwch neu gyfrinachedd ag a osodir gan yr ymgwymerwr.

Goleuadau ar weithfeydd llanwol

20.—(1) Rhaid i'r ymgwymerwr ar neu ger—

(a) gwaith llanwol, gan gynnwys unrhyw waith dros dro; a

(b) unrhyw offer, cyfarpar neu rwystr arall a osodwyd mewn cysylltiad â'r gweithfeydd llanwol,

yn ystod yr holl gyfnod adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw, ailbweru a datgomisiynu ddangos bob nos o fachlud yr haul i godiad yr haul ac mewn cyfnodau o welededd cyfyngedig y cyfryw oleuadau, os o gwbl, a chymryd y cyfryw gamau eraill er mwyn atal perygl i fordwyo ag a gyfarwyddir gan Weinidogion Cymru neu Trinity House o bryd i'w gilydd.

(2) Ar ôl cwblhau adeiladu neu ailbweru gwaith llanwol, rhaid i'r ymgwymerwr ar y ffiniau allanol dangos bob nos o fachlud yr haul i godiad yr haul ac mewn cyfnodau o welededd cyfyngedig y cyfryw oleuadau, os o gwbl, a chymryd y cyfryw gamau, os o gwbl, er mwyn atal perygl i fordwyo ag a gyfarwyddir gan Weinidogion Cymru neu Trinity House o bryd i'w gilydd.

Diogelwch mordwyo

21.—(1) Ni chaniateir cychwyn, adeiladu, gweithredu, ailbweru na datgomisiynu unrhyw weithfeydd llanwol nes bod cynllun i sicrhau diogelwch mordwyo ar gyfer pob cam perthnasol o'r gwaith llanwol wedi cael ei gyflwyno i Weinidogion Cymru ac wedi cael ei gymeradwyo'n ysgrifenedig ganddynt mewn ymgynghoriad â Trinity House, Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau a Chyngor Sir Ynys Môn.

(2) Rhaid i'r cynllun a gyflwynir i'w gymeradwyo fod yn gyson â'r asesiad risg mordwyol wedi'i ddiweddarau ar gyfer y gwaith llanwol perthnasol a gymeradwywyd yn unol ag erthygl 3(4) neu erthygl 3(7) a chydag argymhellion Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau a geir yn MGN654 'Offshore Renewable Energy Installations (OREIs) – Guidance on UK Navigational Practice, Safety and Emergency Response' a'i atodiadau neu ddiweddariadau dilynol.

(3) Bydd y gweithfeydd awdurdodedig yn cael eu cyflawni yn unol â'r cynllun cymeradwy ac eithrio i'r graddau y mae Gweinidogion Cymru yn cytuno ar amrywiad i'r cynllun cymeradwy ar ôl ymgynghori â'r personau a grybwyllir ym mharagraff (1).

(4) At ddiben erthygl 21(1) bydd term cychwyn yn cynnwys gwaith dymchwel, ymchwiliadau at ddiben asesu amodau gwely'r môr ac ymchwiliadau archaeolegol a chodi unrhyw ddull amgáu dros dro.

RHAN 3

Caffael a Meddiannu Tir

Pwerau caffael

Pŵer i gaffael tir

22. Caiff yr ymgwymerwr gaffael yn orfodol—

- (a) cymaint o'r tir a ddangosir ar blân y tir o fewn terfynau'r gwyrô fel tir i'w gaffael yn orfodol ac a ddisgrifir yn y cyfeirlyfr ag sy'n ofynnol at ddibenion y gweithfeydd awdurdodedig; a
- (b) cymaint o'r tir a bennir yng ngholofnau (1) a (2) o Atodlen 2 i'r Gorchymyn hwn (sef tir a ddangosir ar blân y tir ac a ddisgrifir yn y cyfeirlyfr) ag sy'n ofynnol at y diben a bennir mewn perthynas â'r tir hwnnw yng ngholofn (3) o'r Atodlen honno.

a chaiff ddefnyddio unrhyw dir a gaffaelir felly at y dibenion hynny neu at unrhyw ddibenion eraill sy'n ategol i'r gweithfeydd awdurdodedig a'u gweithrediad.

Pŵer i gaffael hawliau newydd a gosod cyfamodau cyfyngol

23.—(1) Caiff yr ymgwymerwr gaffael yn orfodol y cyfryw hawddfrentiau neu hawliau eraill dros dir y cyfeirir ato yn erthygl 22 (pŵer i gaffael tir) ag sy'n ofynnol at unrhyw ddiben y gellir caffael y tir hwnnw ar ei gyfer o dan y ddarpariaeth honno, drwy eu creu yn ogystal â thrwy gaffael hawddfrentiau neu hawliau eraill sydd eisoes yn bodoli.

(2) Yn achos y tir a bennir yng ngholofnau (1) a (2) o'r tabl yn Rhan 1 o Atodlen 6 (tir na ellir ond caffael hawliau newydd ynddo) mae pwerau caffael gorfodol yr ymgwymerwr wedi'i gyfyngu i gaffael y cyfryw hawliau newydd ag sy'n ofynnol at y diben a bennir mewn perthynas â'r tir hwnnw yng ngholofn (3) o'r tabl hwnnw.

(3) Yn achos y tir a bennir yng ngholofnau (1) a (2) o'r tabl yn Rhan 2 (tir y gellir gosod cyfamodau cyfyngol drosto) o Atodlen 6 mae pŵer yr ymgwymerwr o dan erthygl 22 (pŵer i gaffael

tir) hefyd yn cynnwys pŵer i osod cyfamodau cyfyngol dros y tir at y dibenion a bennir mewn perthynas â'r tir yng ngholofn (3) o'r tabl.

(4) Yn ddarostyngedig i—

(a) Atodlen 2A (gwrth-hysbysiad sy'n ei gwneud yn ofynnol prynu tir nad yw mewn hysbysiad i drafod telerau) i Ddeddf 1965 (fel y'i hamnewidiwyd gan baragraff 5(7) o Atodlen 7 (addasu deddfiadau digolledu a phrynu gorfodol er mwyn creu hawliau newydd)); a

(b) Atodlen A1 i Ddeddf 1981 (fel y'i haddaswyd gan baragraff 7(7) o Atodlen 7),

pan fo'r ymgymerwr yn caffael hawl dros dir neu'n gosod cyfamod cyfyngol o dan baragraff (1), (2) neu (3), nid yw'n ofynnol i'r ymgymerwr gaffael mwy o fuddiant yn y tir hwnnw.

(5) Mae Atodlen 7 yn cael effaith at ddiben addasu'r deddfiadau sy'n ymwneud â digolledu, a darpariaethau Deddf 1965 a Deddf 1981 wrth eu cymhwyso mewn perthynas â chaffael yn orfodol o dan yr erthygl hon hawl dros dir drwy greu hawl newydd neu osod cyfamod cyfyngol.

Cymhwyso Rhan 1 o Ddeddf Prynu Gorfodol 1965

24.—(1) Mae Rhan 1 o Ddeddf 1965, i'r graddau nad yw wedi'i haddasu drwy ddarpariaethau'r Gorchymyn hwn ac nad yw'n anghyson â darpariaethau'r Gorchymyn hwn, yn gymwys i gaffael tir o dan y Gorchymyn hwn—

(a) gan ei bod yn gymwys i bryniant gorfodol y mae Deddf Caffael Tir 1981**(20)** yn gymwys iddo; a

(b) fel pe bai'r Gorchymyn hwn yn orchymyn prynu gorfodol o dan y Ddeddf honno.

(2) Mae Rhan 1 o Ddeddf 1965, i'r graddau y mae'n cael ei chymhwyso, yn cael effaith gyda'r addasiadau a ganlyn.

(3) Hepgorer adran 4 (sy'n darparu terfyn amser ar gyfer prynu tir yn orfodol).

(4) Yn adran 4A(1)**(21)** (estyn terfyn amser yn ystod her) yn lle “section 23 of the Acquisition of Land Act 1981 (application to High Court in respect of compulsory purchase order), the three year period mentioned in section 4”, rhodder “section 22 of the Transport and Works Act 1992 (validity of orders under section 1 or 3), the five year period mentioned in article 36 (time limit for exercise of powers of acquisition) of the Morlais Demonstration Zone Order 2021”.

(5) Yn adran 11(1B)**(22)** (pwerau mynediad), mewn achos pan fo'r hysbysiad i drafod telerau yn ymwneud â chaffael hawddfrait neu hawl arall dros dir neu osod cyfamod cyfyngol yn unig, yn lle “3 months” rhodder “1 month”.

(6) Yn adran 11A**(23)** (pwerau mynediad: hysbysiadau mynediad pellach)—

(a) yn is-adran (1)(a), ar ôl “land” mewnosoder “under that provision”; a

(b) yn is-adran (2), ar ôl “land” mewnosoder “under that provision”.

(7) Yn adran 22(2) (darfodiad y terfyn amser ar gyfer arfer pŵer prynu gorfodol i beidio ag effeithio ar gaffael buddiannau a hepgorwyd o'r pryniant), yn lle “section 4 of this Act” rhodder “article 36 (time limit for exercise of powers of acquisition) of the Morlais Demonstration Zone Order 2021”.

(8) Yn Atodlen 2A**(24)** (gwrth-hysbysiad sy'n ei gwneud yn ofynnol i brynu tir nad yw mewn hysbysiad i drafod telerau)—

---

(20) 1981 p. 67.

(21) Mewnosodwyd gan adran 202(1) o Ddeddf Tai a Chynllunio 2016 (p. 22).

(22) Mewnosodwyd is-adran (1B) o adran 11 gan adran 186(1) a (2)(b) o Ddeddf Tai a Chynllunio 2016.

(23) Mewnosodwyd gan adran 186(3) o Ddeddf Tai a Chynllunio 2016.

(24) Fel y'i mewnosodwyd gan adran 199(1) o Ddeddf Tai a Chynllunio 2016 a pharagraffau 1 a 3 o Atodlen 17 i'r ddeddf honno.

- (a) rhodder paragraffau 1(2) a 14(2) yn lle—
“(2) But see article 26(3) (Power to acquire subsoil only) of the Morlais Demonstration Zone Order 2021, which excludes the acquisition of subsoil only from this Schedule; and”
- (b) ar ôl paragraff 29, mewnosoder—

“PART 4 INTERPRETATION

30. In this Schedule, references to entering on and taking possession of land do not include doing so under article 28 (temporary use of land for construction of works) of the Morlais Demonstration Zone Order 2021.”

Cymhwyso Deddf 1981

- 25.**—(1) Mae Deddf 1981 yn gymwys fel pe bai'r Gorchymyn hwn yn orchymyn prynu gorfodol.
- (2) Mae Deddf 1981, fel y'i cymhwyswyd gan baragraff (1), yn cael effaith gyda'r addasiadau a ganlyn.
- (3) Yn adran 5 (y dyddiad cynharaf ar gyfer weithredu datganiad), yn is-adran (2), hepgorer y geiriau o “, and this subsection” hyd at y diwedd.
- (4) Hepgorer adran 5A(**25**) (terfyn amser ar gyfer datganiad breinio cyffredinol).
- (5) Yn adran 5B(1)(**26**) (estyn terfyn amser yn ystod her) yn lle “section 23 of the Acquisition of Land 1981 (application to the High Court in respect of compulsory purchase order), the three year period mentioned in section 5A” rhodder “section 22 of the Transport and Works Act 1992 (validity of orders under section 1 or 3), the five year period mentioned in article 36 (time limit for exercise of powers of acquisition) of the Morlais Demonstration Zone Order 2021”.
- (6) Yn adran 6(**27**) (hysbysiadau ar ôl gweithredu datganiad), yn is-adran (1)(b), yn lle “section 15 of, or paragraph 6 of Schedule 1 to, the Acquisition of Land Act 1981” rhodder “section 14A(**28**) of the Transport and Works Act 1992”.
- (7) Yn adran 7(**29**) (hysbysiad deongliadol i drafod telerau), yn is-adran (1)(a), hepgorer “(as modified by section 4 of the Acquisition of Land Act 1981)”.
- (8) Yn Atodlen A1(**30**) (gwrth-hysbysiad sy'n ei gwneud yn ofynnol prynu tir nad yw mewn datganiad breinio cyffredinol), paragraff 1(2) —
“(2) But see article 26(3) (power to acquire subsoil only) of the Morlais Demonstration Zone Order 2021 which excludes the acquisition of subsoil only from this Schedule.”
- (9) Dehonglir cyfeiriadau at Ddeddf 1965 yn Neddf 1981 fel cyfeiriadau at Ddeddf 1965 fel y'u cymhwyswyd at gaffael tir o dan erthygl 22 (pŵer i gaffael tir).

Pŵer i Gaffael Is-bridd yn Unig

26.—(1) Caiff yr ymgymwrwr gaffael yn orfodol gymaint o is-bridd y tir y cyfeirir ato ym mharagraff (1)(a) neu (b) o erthygl 22 (pŵer i gaffael tir), neu'r cyfryw hawliau ynddo, ag sy'n

(25) Mewnosodwyd gan adran 182(2) o Ddeddf Tai a Chynllunio 2016.

(26) Mewnosodwyd gan adran 202(2) o Ddeddf Tai a Chynllunio 2016.

(27) Fel y'i diwygiwyd gan baragraff 52(2) o Atodlen 2 i Ddeddf Cynllunio (Darpariaethau Canlyniadol) 1990 (p. 11) a pharagraff 7 o Atodlen 15 i Ddeddf Tai a Chynllunio 2016.

(28) Mewnosodwyd gan O.S. 2017/16.

(29) Fel y'i diwygiwyd gan baragraff 3 o Atodlen 18 i Ddeddf Tai a Chynllunio 2016.

(30) Fel y'i mewnosodwyd gan baragraff 6 o Atodlen 18 i Ddeddf Tai a Chynllunio 2016 (p. 22).

ofynnol at unrhyw ddiben y gellir caffael y tir hwnnw ar ei gyfer o dan y ddarpariaeth honno yn lle caffael y tir cyfan.

(2) Pan fo'r ymgwymerwr yn caffael unrhyw ran o is-bridd tir o dan baragraff (1) neu hawliau ynddi, ni fydd yn ofynnol caffael buddiant mewn unrhyw ran arall o'r tir.

(3) Nid yw'r canlynol yn gymwys mewn cysylltiad ag arfer y pŵer o dan baragraff (1) mewn perthynas ag is-bridd neu ofod awyr yn unig—

- (a) Atodlen 2A (gwrth-hysbysiad sy'n ei gwneud yn ofynnol prynu tir nad yw mewn hysbysiad i drafod telerau) i Ddeddf 1965 (fel y'i haddaswyd gan erthygl 24 (Cymhwyso Rhan 1 o Ddeddf Prynu Gorfodol 1965));
- (b) Atodlen A1 (gwrth-hysbysiad sy'n ei gwneud yn ofynnol prynu tir nad yw mewn datganiad breinio cyffredinol) i Ddeddf 1981 (fel y'i haddaswyd gan erthygl 25 (Cymhwyso Deddf 1981)); ac
- (c) adran 153(4A) (tir o dan falltod: bwriad i gaffael buddiant rhannol; prawf niwed sylweddol) Deddf 1990.

(4) Diystyri'r paragraffau (2) a (3) pan fo'r ymgwymerwr yn caffael daearell seler, arch neu adeiledd arall sy'n rhan o dŷ, adeilad neu ffatri.

(5) Mae Atodlen 8 yn cynnwys darpariaeth sydd mewn achosion penodol yn cyfyngu'r pŵer o dan erthygl 22 i is-bridd neu danwyneb y tir sydd dros 9 metr o dan yr wyneb.

Hawliau o dan neu dros strydoedd

27.—(1) Caiff yr ymgwymerwr fynd i mewn i unrhyw stryd o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir a meddiannu cymaint o'i his-bridd neu'r gofod awyr drosti ag sy'n ofynnol at ddibenion y gweithfeydd awdurdodedig a chaiff ddefnyddio'r is-bridd neu'r gofod awyr at y dibenion hynny neu unrhyw ddiben arall sy'n ategol i'r gweithfeydd awdurdodedig.

(2) Yn ddarostyngedig i baragraff (4), caiff y pŵer o dan baragraff (1) ei arfer mewn perthynas â stryd heb fod yn ofynnol i'r ymgwymerwr gaffael unrhyw ran o'r stryd neu unrhyw hawddfrait neu hawl yn y stryd.

(3) Yn ddarostyngedig i baragraff (5), mae gan unrhyw berson sy'n berchennog neu'n feddiannydd tir y mae'r pŵer i feddiannu a roddir gan baragraff (1) yn cael ei arfer yn ei gylch heb i'r ymgwymerwr gaffael unrhyw ran o fuddiant y person hwnnw yn y tir, ac sy'n dioddef colled drwy arfer y pŵer hwnnw, yr hawl i gael digollediad sydd i'w benderfynu, yn achos anghydfod, o dan Ran 1 o Ddeddf 1961.

(4) Nid yw paragraff (2) yn gymwys mewn perthynas ag—

- (a) unrhyw danffordd neu adeilad tanddaearol; neu
- (b) unrhyw seler, daearell, arch neu adeiledd arall mewn, ar neu o dan stryd sy'n rhan o ffryntiad adeilad ar y stryd.

(5) Nid yw digollediad yn daladwy o dan baragraff (3) i unrhyw berson sy'n ymgwymerwr y mae adran 85 o Ddeddf 1991 yn gymwys iddo mewn perthynas â mesurau y bydd y costau a ganiateir ar eu cyfer yn cael eu dwyn yn unol â'r adran honno.

Meddiannu Tir Dros Dro

Defnyddio tir dros dro ar gyfer adeiladu gweithfeydd

28.—(1) Caiff yr ymgwymerwr, mewn cysylltiad â chyflawni'r gweithfeydd awdurdodedig—

- (a) fynd ar—

- (i) y tir a bennir yng ngholofnau (1) a (2) o Atodlen 9 (tir y gellir ei feddiannu dros dro) a'i feddiannu dros dro at y diben a bennir mewn perthynas â'r tir hwnnw yng ngholofn (3) o'r Atodlen honno; a
  - (ii) unrhyw dir arall o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir nad yw hysbysiad mynediad wedi cael ei gyflwyno yn ei gylch o dan adran 11(31) (pwerau mynediad) o Ddeddf 1965 (ac eithrio mewn cysylltiad â chaffael hawliau yn unig) ac nad yw datganiad wedi cael ei weithredu yn ei gylch o dan adran 4(32) (gweithredu datganiad) o Ddeddf 1981 a'i feddiannu dros dro;
  - (b) gwaredu unrhyw adeiladau a llystyfiant ar y tir hwnnw;
  - (c) adeiladu gweithfeydd dros dro (gan gynnwys darparu ffordd fynediad) ac adeiladau ar y tir hwnnw;
  - (d) adeiladu unrhyw weithfeydd sy'n ofynnol fel y'i crybwyllir yn erthygl 3 (pŵer i adeiladu, cynnal a chadw, ailberu a datgomisiynu gweithfeydd); ac
  - (e) adeiladu unrhyw weithfeydd lliniaru ar y tir hwnnw.
- (2) Heb fod yn llai na 28 diwrnod cyn mynd ar dir a'i feddiannu dros dro o dan yr erthygl hon, rhaid i'r ymgymwrwr gyflwyno hysbysiad o'r bwriad i fynd ar dir i berchenogion a meddianwyr y tir.
- (3) Ni chaiff yr ymgymwrwr, heb gytundeb perchenogion y tir, barhau i feddiannu unrhyw dir o dan yr erthygl hon—
- (a) yn achos unrhyw dir a bennir ym mharagraff (1)(a)(i), ar ôl diwedd y cyfnod o flwyddyn sy'n dechrau ar y dyddiad y cwblheir y rhan o'r gweithfeydd awdurdodedig a bennir mewn perthynas â'r tir hwnnw yng ngholofn (4) o Atodlen 9; neu
  - (b) yn achos unrhyw dir y cyfeirir ato ym mharagraff (1)(a)(ii), ar ôl diwedd y cyfnod o flwyddyn sy'n dechrau ar y dyddiad y cwblheir y gweithfeydd neu ddiben arall y meddianwyd y tir dros dro ar ei gyfer oni bai bod yr ymgymwrwr, erbyn diwedd y cyfnod hwnnw, wedi cyflwyno hysbysiad mynediad o dan adran 11 o Ddeddf 1965 neu wedi gwneud datganiad o dan adran 4 o Ddeddf 1981 mewn perthynas â'r tir hwnnw.
- (4) Cyn ildio meddiant o dir sydd wedi cael ei feddiannu dros dro o dan yr erthygl hon, rhaid i'r ymgymwrwr dynnu ymaith yr holl weithfeydd dros dro ac adfer y tir er boddhad rhesymol perchenogion y tir; ond nid yw'n ofynnol i'r ymgymwrwr—
- (a) codi adeilad yn lle adeilad a dynnwyd ymaith o dan yr erthygl hon;
  - (b) adfer y tir y mae unrhyw weithfeydd parhaol wedi cael eu hadeiladu arno o dan baragraffau (1)(d) neu (1)(e);
  - (c) gwaredu unrhyw weithfeydd i gryfhau'r ddaear sydd wedi cael eu gosod ar y tir er mwyn hwyluso adeiladu'r gweithfeydd awdurdodedig; neu
  - (d) waredu unrhyw fesurau a osodwyd dros neu o amgylch cyfarpar yr ymgymwrwr statudol i ddiogelu'r cyfarpar hwnnw rhag y gweithfeydd awdurdodedig.
- (5) Rhaid i'r ymgymwrwr ddigolledu perchenogion a meddianwyr tir a feddiannwyd dros dro o dan yr erthygl hon am unrhyw golled neu ddifrod sy'n codi o arfer pwerau a roddir gan yr erthygl hon mewn perthynas â'r tir.
- (6) Mae unrhyw anghydfod ynglŷn â hawl person i gael ei ddigolledu o dan baragraff (5), neu ynglŷn â swm y cyfryw ddigollediad, i'w benderfynu o dan Ran 1 o Ddeddf 1961.

(31) Diwygiwyd adran 11 gan adran 34(1) o Ddeddf Caffael Tir 1981 (p. 67) ac Atodlen 4 i'r ddeddf honno, adran 3 o Ddeddf Tai (Darpariaethau Canlyniadol) 1985 (p. 71) a Rhan 1 o Atodlen 1 i'r ddeddf honno, adran 14 o Fesur Eglwys Loegr (Darpariaethau Amrywiol) 2006 (Rhif 1) a pharagraff 12(1) o Atodlen 5 i'r mesur hwnnw, adrannau 186(2), 187(2) a 188 o Ddeddf Tai a Chynllunio 2016 a pharagraff 6 o Atodlen 14 a pharagraff 3 o Atodlen 16 i'r ddeddf honno ac O.S. 2009/1307.

(32) Diwygiwyd adran 4 gan adrannau 184 a 185 o Ddeddf Tai a Chynllunio 2016 (p. 22) a pharagraffau 1 a 2 o Atodlen 18 i'r ddeddf honno.

(7) Heb effeithio ar erthygl 48 (dim adennill dwbl), nid oes dim yn yr erthygl hon yn effeithio ar unrhyw atebolrwydd i dalu digollediad o dan adran 10(2)(33) (darpariaethau pellach ynglŷn â digolledu am effeithiad andwyol) o Ddeddf 1965 nac o dan unrhyw ddeddfiad arall mewn perthynas â cholled neu ddifrod sy'n codi o gwblhau unrhyw weithfeydd, ac eithrio colled neu ddifrod y mae digollediad yn daladwy amdani neu amdano o dan baragraff (5).

(8) Pan fo'r ymgwymerwr yn meddiannu tir o dan yr erthygl hon, nid yw'n ofynnol caffael y tir nac unrhyw fuddiant ynddo.

(9) Mae adran 13(34) (gwrthod rhoi meddiant i awdurdod caffael) o Ddeddf 1965 yn gymwys i ddefnyddio tir dros dro o dan yr erthygl hon i'r un graddau y mae'n gymwys i gaffael tir o dan y Gorchymyn hwn yn rhinwedd erthygl 24(1) (cymhwyso Rhan 1 o Ddeddf 1965).

Defnyddio tir dros dro ar gyfer cynnal a chadw gweithfeydd

29.—(1) Yn ddarostyngedig i baragraff (2), ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod cynnal a chadw sy'n ymwneud ag unrhyw un o'r gweithfeydd awdurdodedig, caiff yr ymgwymerwr—

- (a) mynd ar unrhyw dir o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir a'i feddiannu dros dro os yw'r cyfryw feddiannu yn rhesymol ofynnol at ddiben cynnal a chadw'r gwaith neu unrhyw weithfeydd ategol sy'n gysylltiedig ag ef; a
- (b) adeiladu'r cyfryw weithfeydd dros dro (gan gynnwys darparu ffordd fynediad) ac adeiladau ar y tir ag sy'n rhesymol angenrheidiol at y diben hwnnw.

(2) Nid yw paragraff (1) yn awdurdodi'r ymgwymerwr i feddiannu dros dro—

- (a) unrhyw dŷ neu ardd sy'n eiddo i dŷ; neu
- (b) unrhyw adeilad (heblaw am dŷ) os yw wedi'i feddiannu am y tro.

(3) Heb fod yn llai na 28 diwrnod cyn mynd ar dir a'i feddiannu dros dro o dan yr erthygl hon, rhaid i'r ymgwymerwr gyflwyno hysbysiad o'r bwriad i fynd ar dir i berchenogion a meddianwyr y tir.

(4) Caiff yr ymgwymerwr ond parhau i feddiannu tir o dan yr erthygl hon am gyhyd ag y bo'n rhesymol angenrheidiol i gynnal a chadw'r rhan o'r gweithfeydd awdurdodedig y meddiannwyd y tir ar eu cyfer.

(5) Cyn ildio meddiant o dir sydd wedi cael ei feddiannu dros dro o dan yr erthygl hon, rhaid i'r ymgwymerwr waredu'r holl weithfeydd dros dro ac adfer y tir er boddhad rhesymol perchenogion y tir.

(6) Rhaid i'r ymgwymerwr ddigolledu perchenogion a meddianwyr tir a feddiannwyd dros dro o dan yr erthygl hon am unrhyw golled neu ddifrod sy'n codi o arfer pwerau a roddir gan yr erthygl hon mewn perthynas â'r tir.

(7) Bydd unrhyw anghydfod ynglŷn â hawl person i gael ei ddigolledu o dan baragraff (6), neu ynglŷn â swm y cyfryw ddigollediad, yn cael ei benderfynu o dan Ran 1 o Ddeddf 1961.

(8) Heb ragfarnu erthygl 48 (dim adennill dwbl), nid oes dim yn yr erthygl hon yn effeithio ar unrhyw atebolrwydd i dalu digollediad o dan adran 10(2) o Ddeddf 1965 neu o dan unrhyw ddeddfiad arall mewn cysylltiad â cholled neu ddifrod sy'n codi o gwblhau unrhyw weithfeydd y mae digollediad yn daladwy amdani neu amdano o dan baragraff (6).

(9) Pan fo'r ymgwymerwr yn meddiannu tir o dan yr erthygl hon, ni fydd yn ofynnol iddo gaffael y tir nac unrhyw fuddiant ynddo.

(10) Mae adran 13 o Ddeddf 1965 yn gymwys i ddefnyddio tir dros dro yn unol â'r erthygl hon i'r un graddau y mae'n gymwys i gaffael tir o dan y Gorchymyn hwn yn rhinwedd erthygl 24 (Cymhwyso Rhan 1 o Ddeddf Prynu Gorfodol 1965).

---

(33) Diwygiwyd adran 10 drwy adran 4 o Ddeddf Cynllunio (Darpariaethau Canlyniadol) 1990 (p. 11) a pharagraff 13(2) o Atodlen 2 i'r ddeddf honno ac [O.S. 2009/1307](#).

(34) Diwygiwyd adran 13 gan adrannau 62(3), 139 a 146 o Ddeddf Tribiwnlysoedd, Llysoedd a Gorfodi 2007 (p. 15) a pharagraffau 27 a 28 o Atodlen 13 a Rhan 3 o Atodlen 23 i'r ddeddf honno.

(11) Yn yr erthygl hon, ystyr “y cyfnod cynnal a chadw”, mewn perthynas â gwaith awdurdodedig, yw'r cyfnod o 5 mlynedd sy'n dechrau ar y dyddiad y mae'r gwaith yn cael ei agor i'w ddefnyddio.

Ymgorffori'r cod mwynau

30. Mae Rhannau 2 a 3 o Atodlen 2 i Ddeddf Caffael Tir 1981 (mwynau) wedi'u hymgorffori yn y Gorchymyn hwn yn ddarostyngedig i'r addasiadau—

- (a) yn lle “the acquiring authority” rhodder “the undertaker”;
- (b) yn lle “undertaking” rhodder “authorised works”; ac
- (c) yn lle “compulsory purchase order” rhodder “this Order”.

Diogelu hawliau i bysgota

31.—(1) Rhaid i'r ymgwymerwr ddigolledu'r perchenogion, y meddianwyr neu bersonau sydd fel arall â hawl berchenogol i bysgota y mae adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw neu ddatgomisiynu'r gweithfeydd awdurdodedig, neu arfer y pwerau a roddir i'r ymgwymerwr gan y Gorchymyn hwn, yn cael effaith andwyol arnynt, am unrhyw ddifrod a ddioddefir gan y cyfryw bersonau drwy adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw neu ddatgomisiynu neu arfer y pwerau.

(2) Rhaid i ddigollediad o dan baragraff (1) gael ei benderfynu, yn achos anghydfod, o dan Ran 1 o Ddeddf 1961.

Digolledu

Diystyru buddiannau a gwelliannau penodol

32.—(1) Wrth asesu'r digollediad sy'n daladwy i unrhyw berson ar adeg caffael unrhyw dir oddi wrth y person hwnnw o dan y Gorchymyn hwn, rhaid i'r tribiwnlys beidio ag ystyried—

- (a) unrhyw fuddiant mewn tir; neu
- (b) unrhyw ychwanegiad at werth unrhyw fuddiant mewn tir drwy godi unrhyw adeilad, cwblhau unrhyw weithfeydd neu wneud unrhyw welliant neu newid ar dir perthnasol,

os yw'r tribiwnlys wedi'i fodloni nad oedd creu'r buddiant, codi'r adeilad, cwblhau'r gweithfeydd na gwneud y gwelliant neu'r newid yn rhesymol angenrheidiol a'i fod wedi cael ei wneud gyda'r bwriad o gael digollediad neu fwy o ddigollediad.

(2) Ym mharagraff (1) ystyr “tir perthnasol” yw'r tir sy'n cael ei gaffael oddi wrth y person dan sylw neu unrhyw dir arall y mae a wnelo'r person hwnnw, neu yr oedd a wnelo'r person hwnnw ar adeg codi'r adeilad, cwblhau'r gweithfeydd neu wneud y gwelliant neu'r newid, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol ag ef.

Gwrthgyfrif ar gyfer ychwanegiad yng ngwerth tir a gadwyd

33.—(1) Wrth asesu'r digollediad sy'n daladwy i unrhyw berson mewn cysylltiad â chaffael unrhyw dir (gan gynnwys yr is-bridd) oddi wrth y person hwnnw o dan y Gorchymyn hwn, rhaid i'r tribiwnlys wrthgyfrif yn erbyn gwerth y tir a gaffaelwyd felly unrhyw gynnydd yng ngwerth unrhyw dir cyffiniol neu gyfagos sy'n eiddo i'r person hwnnw yn yr un rhinwedd a fydd yn cronni i'r person hwnnw drwy adeiladu'r gweithfeydd awdurdodedig.

(2) Wrth asesu'r digollediad sy'n daladwy i unrhyw berson mewn perthynas â chaffael unrhyw hawliau newydd dros dir (gan gynnwys yr is-bridd) oddi wrth y person hwnnw o dan erthygl 23 (pŵer i gaffael hawliau newydd a gosod cyfamodau cyfyngol), rhaid i'r tribiwnlys wrthgyfrif yn erbyn gwerth yr hawliau a gaffaelwyd felly—

- (a) unrhyw gynnydd yng ngwerth y tir y mae'r hawliau newydd drosto'n ofynnol; a
- (b) unrhyw gynnydd yng ngwerth unrhyw dir cyffiniol neu gyfagos sy'n eiddo i'r person hwnnw yn yr un rhinwedd,

a fydd yn cronni iddo drwy adeiladu'r gweithfeydd awdurdodedig.

(3) Mae Deddf 1961 yn cael effaith, yn ddarostyngedig i baragraffau (1) a (2), fel pe bai'r Gorchymyn hwn yn ddeddfiad lleol at ddibenion y Ddeddf honno.

Atodol

Pŵer i drechu hawddfreintiau a hawliau eraill

34.—(1) Mae unrhyw weithgarwch awdurdodedig sy'n digwydd ar dir o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir (p'un a gynhelir y gweithgarwch gan yr ymgymerwr, neu gan unrhyw berson sy'n deillio teitl gan yr ymgymerwr neu gan gontractwyr, gweision neu asiantau'r ymgymerwr) wedi'i awdurdodi gan y Gorchymyn hwn os y'i gwneir yn unol â thelerau'r Gorchymyn hwn, er ei fod yn cynnwys—

- (a) ymyrraeth â diddordeb neu hawl y mae'r erthygl hon yn gymwys iddo neu iddi; neu
- (b) torri cyfyngiad ynglŷn â'r defnydd o dir sy'n codi yn rhinwedd contract.

(2) Yn yr erthygl hon, ystyr "gweithgarwch awdurdodedig" yw—

- (a) adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw neu ddatgomisiynu unrhyw ran o'r gweithfeydd awdurdodedig;
- (b) arfer unrhyw bŵer a awdurdodir gan y Gorchymyn hwn; neu
- (c) ddefnyddio unrhyw dir (gan gynnwys defnyddio tir dros dro).

(3) Mae'r buddiannau a'r hawliau y mae'r erthygl hon yn gymwys iddynt yn cynnwys unrhyw hawddfrait, rhyddid, braint, hawl neu fantais a atodir i dir ac sy'n effeithio'n andwyol ar dir arall, gan gynnwys unrhyw hawl naturiol i gymorth; ac yn cynnwys cyfyngiadau ynglŷn â'r defnydd o dir sy'n codi yn rhinwedd contract.

(4) Pan fo unrhyw fuddiant, hawl neu gyfyngiad yn cael ei drechu neu ei threchu gan baragraff (1), mae digollediad—

- (a) yn daladwy o dan adran 7 (mesur digollediad yn achos gwahanu tir) neu adran 10 (darpariaeth bellach ynglŷn â digolledu am effeithiad andwyol) o Ddeddf 1965; a
- (b) i'w asesu yn yr un modd ac yn ddarostyngedig i'r un rheolau ag yn achos digolledu arall o dan yr adrannau hynny—
  - (i) pan fo'r digollediad i'w amcangyfrif mewn cysylltiad â phryniant o dan y Ddeddf honno; neu
  - (ii) pan fo'r niwed yn codi o gwblhau gweithfeydd ar y tir a gaffaelwyd o dan y Ddeddf honno neu o ddefnyddio'r cyfryw dir.

(5) Pan fo person sy'n deillio teitl o dan yr ymgymerwr a gaffaelodd y tir dan sylw—

- (a) yn atebol i dalu digollediad yn rhinwedd paragraff (4); a
- (b) yn methu â chyflawni'r atebolrwydd hwnnw;

mae'r atebolrwydd yn orfodadwy yn erbyn yr ymgymerwr.

(6) Nid oes dim yn yr erthygl hon i'w ddehongli fel pe bai'n awdurdodi unrhyw weithred neu anwaith ar ran unrhyw berson sy'n agored i gyfraith drwy achos cyfreithiol unrhyw berson ar unrhyw seiliau heblaw am y cyfryw ymyrraeth neu'r tor cyfyngiad a grybwyllir ym mharagraff (1).

Hawliau preifat dros dir

35.—(1) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r erthygl hon, diddymir pob hawl tramwy breifat dros dir sy'n cael ei gaffael yn orfodol o dan y Gorchymyn hwn—

- (a) o'r dyddiad y mae'r ymgymwrwr yn caffael y tir, boed hynny'n orfodol neu drwy gytundeb; neu
- (b) ar y dyddiad y mae'r ymgymwrwr yn mynd ar y tir o dan adran 11(35) (pwerau mynediad) o Ddeddf 1965,

pa un bynnag sydd gynharaf.

(2) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r erthygl hon, diddymir pob hawl breifat dros dir sy'n ddarostyngedig i gaffael hawliau'n orfodol neu osod cyfamodau cyfyngol o dan y Gorchymyn hwn i'r graddau y byddai parhad y cyfryw hawliau preifat yn anghyson ag arfer hawl neu fyrddwn y cyfamod cyfyngol—

- (a) o'r dyddiad y caffaelir hawl neu fuddiant y cyfamod cyfyngol sy'n cael ei osod o blaid yr ymgymwrwr, boed hynny'n orfodol neu drwy gytundeb;
- (b) ar y dyddiad y mae'r ymgymwrwr yn mynd ar y tir o dan adran 11(1) o Ddeddf 1965; neu
- (c) ar adeg cychwyn unrhyw weithgarwech a awdurdodir gan y Gorchymyn sy'n ymyrryd â'r hawliau hynny sy'n eu torri,

pa un bynnag sydd gynharaf.

(3) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau'r erthygl hon, mae pob hawl breifat dros dir y mae'r ymgymwrwr yn ei feddiannu dros dro o dan y Gorchymyn hwn yn cael ei hatal a byddant yn anorfodadwy cyhyd ag y bo'r ymgymwrwr yn parhau i feddiannu'r tir yn gyfreithlon.

(4) Mae gan unrhyw berson sy'n dioddef colled oherwydd diddymu neu atal unrhyw hawl breifat neu oherwydd gosod unrhyw gyfamod cyfyngol o dan yr erthygl hon yr hawl i gael digollediad, i'w benderfynu, yn achos anghydfod, o dan Ran 1 (penderfynu ar gwestiynau sy'n ymwneud â digolledu y mae anghydfod yn ei gylch) o Ddeddf 1961.

(5) Nid yw'r erthygl hon yn gymwys mewn perthynas ag unrhyw hawl y mae adran 271 neu 272 (diddymu hawliau ymgymwrwr statudol etc.) o Ddeddf 1990(36) yn gymwys iddi.

(6) Mae paragraffau (1) i (3) yn cael effaith yn ddarostyngedig i—

- (a) unrhyw hysbysiad a roddir gan yr ymgymwrwr cyn—
  - (i) cwblhau caffael y tir neu gaffael yr hawliau neu osod cyfamodau cyfyngol dros y tir neu sy'n effeithio ar y tir;
  - (ii) i'r ymgymwrwr ei feddiannu;
  - (iii) i'r ymgymwrwr fynd arno; neu
  - (iv) i'r ymgymwrwr ei feddiannu dros dro,

nad oes unrhyw un na phob un o'r paragraffau hynny yn gymwys i unrhyw hawl tramwy a bennir yn yr hysbysiad; nac

- (b) unrhyw gytundeb a wneir ar unrhyw adeg rhwng yr ymgymwrwr a'r person y mae'r hawl tramwy dan sylw wedi'i breinio ynddo neu'n perthyn iddo.

(7) Os yw'r cyfryw gytundeb ag y cyfeirir ato ym mharagraff (6)(b)—

---

(35) Diwygiwyd adran 11 gan adran 34(1) o Ddeddf Caffael Tir 1981 (p. 67) ac Atodlen 4 i'r ddeddf honno, adran 3 o Ddeddf Tai (Darpariaethau Canlyniadol) 1985 (p. 71) a Rhan 1 o Atodlen 1 i'r ddeddf honno, adran 14 o Fesurau Eglwys Loegr (Darpariaethau Amrywiol) 2006 (Rhif 1) a pharagraff 12(1) o Atodlen 5 i'r mesur hwnnw, adrannau 186(2), 187(2) a 188 o Ddeddf Tai a Chynllunio 2016 (p. 22) a pharagraff 6 o Atodlen 14 a pharagraff 3 o Atodlen 16 i'r ddeddf honno ac O.S. 2009/1307.

(36) Diwygiwyd adran 272 gan baragraff 103(1) a (2) o Atodlen 17 i Ddeddf Cyfathrebu 2003 (p. 21).

- (a) yn cael ei wneud â pherson y mae'r hawl tramwy wedi'i breinio ynddo neu'n perthyn iddo; ac
- (b) yn cael ei fynegi i gael effaith hefyd er budd y rhai sy'n deillio teitl gan neu o dan y person hwnnw.

mae'n effeithiol mewn cysylltiad â'r personau sy'n deillio teitl felly, p'un a oedd y teitl yn deillio cyn neu ar ôl gwneud y cytundeb.

(8) Mae cyfeiriadau yn yr erthygl hon at hawliau preifat dros dir yn cynnwys unrhyw hawl tramwy, ymddiriedolaeth, nodwedd, hawddfrait, rhyddid, braint, hawl neu fantais a atodir i dir ac sy'n effeithio'n andwyol ar dir arall, gan gynnwys unrhyw hawl naturiol i gymorth; ac yn cynnwys cyfyngiadau ynghylch y defnydd o dir sy'n codi yn rhinwedd contract, cytundeb neu ymgymriad sy'n cael yr effaith honno.

Terfyn amser ar gyfer arfer pwerau caffael

36.—(1) Ar ôl diwedd y cyfnod o 5 mlynedd sy'n dechrau ar y diwrnod y daw'r Gorchymyn hwn i rym—

- (a) ni ellir cyflwyno unrhyw hysbysiad i drafod telerau o dan Ran 1 o Ddeddf 1965 fel y'i cymhwysir at gaffael tir gan erthygl 24 (cymhwysio Rhan 1 o Ddeddf Prynu Gorfodol 1965); a
- (b) ni ellir gweithredu unrhyw ddatganiad o dan adran 4 o Ddeddf 1981 fel y'i cymhwysir gan erthygl 25 (Cymhwysio Deddf 1981).

(2) Mae'r pwerau a roddir gan erthygl 28 (defnyddio tir dros dro ar gyfer adeiladu gweithfeydd) yn peidio ar ddiwedd y cyfnod y cyfeirir ato ym mharagraff (1), ac eithrio nad oes dim yn y paragraff hwn yn atal yr ymgymwr rhag parhau i feddiannu tir ar ôl diwedd y cyfnod hwnnw, os aethpwyd ar y tir a'i feddiannu cyn diwedd y cyfnod hwnnw.

RHAN 4

Amrywiol a Chyffredinol

Datgymhwysio darpariaethau deddfwriaethol

37.—(1) Nid yw darpariaethau adran 36 o Ddeddf Trydan 1989(37) yn gymwys mewn perthynas â'r gweithfeydd awdurdodedig.

(2) Nid yw darpariaethau adran 23 o Ddeddf Draenio Tir 1991(38) yn gymwys mewn perthynas â'r gweithfeydd awdurdodedig.

Amddiffyniad i achosion cyfreithiol mewn cysylltiad â niwsans statudol

38.—(1) Pan fo achos cyfreithiol yn cael ei ddwyn o dan adran 82(1) o Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd 1990(39) (achos cyfreithiol diannod gan berson sydd wedi cael ei dramgwyddo gan niwsans statudol) mewn perthynas â niwsans sy'n dod o fewn adran 79(1) (d), (e), (fb), (g), (ga)

---

(37) 1989 p. 29.

(38) 1991 p. 59.

(39) 1990 p. 43. Diwygiwyd adran 82 gan adran 5 o Ddeddf Sŵn a Niwsans Statudol 1993 (p. 40), paragraff 6 o Atodlen 17 i Ddeddf yr Amgylchedd 1995 (p. 25), adran 103(1), (4) a (5) o Ddeddf Cymdogaethau Glân a Deddf yr Amgylchedd 2005 (p. 16) ac O.S. 2015/664.

neu (h) o'r Ddeddf honno(40), nid oes unrhyw orchymyn i'w wneud, ac nid oes unrhyw ddirwy i'w gosod, o dan adran 82(2) o'r Ddeddf honno os yw'r amddiffynnydd yn dangos bod y niwsans—

- (a) yn ymwneud â safle a ddefnyddir gan yr ymgymerwr at ddibenion adeiladu a chynnal y gweithfeydd awdurdodedig ac mewn cysylltiad â hynny ac y gellir ei briodoli i gyflawni'r gweithfeydd awdurdodedig yn unol â hysbysiad a gyflwynir o dan adran 60 (rheoli swm ar safle adeiladu), neu gydsyniad a roddir o dan adran 61(41) (cydsyniad ymlaen llaw ar gyfer gwaith ar safle adeiladu), o Ddeddf Rheoli Llygredd 1974(42);
- (b) o ganlyniad i adeiladu, cynnal a chadw neu ddatgomiynu'r gweithfeydd awdurdodedig ac na ellir yn rhesymol ei osgoi;
- (c) yn ymwneud â safle a ddefnyddir gan yr ymgymerwr at ddibenion y gweithfeydd awdurdodedig neu mewn cysylltiad â'u defnyddio a gellir ei briodoli i'r defnydd o'r gweithfeydd awdurdodedig yn unol â chynllun monitro swm y cytunir arno â'r awdurdod cynllunio yn unol ag un o amodau'r caniatâd cynllunio tybiedig; neu
- (d) o ganlyniad i'r defnydd o'r gweithfeydd awdurdodedig ac na ellir yn rhesymol ei osgoi;

(2) Nid yw adran 61(9) o Ddeddf Rheoli Llygredd 1974 (cydsyniad ar gyfer gwaith ar safle i gynnwys datganiad nad yw ynddo'i hun yn gyfystyr ag amddiffyniad i achos cyfreithiol o dan adran 82 o Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd 1990) yn gymwys pan fo'r cydsyniad yn ymwneud â'r defnydd o'r safle gan yr ymgymerwr at ddibenion adeiladu neu gynnal a chadw'r gweithfeydd awdurdodedig neu mewn cysylltiad â hynny.

Caniatâd cynllunio a materion atodol

39.—(1) Mewn perthynas â chymhwyso paragraff 3(c) o'r Ail Atodlen i Ffurf Gorchymyn Diogelu Coed a nodwyd yn yr Atodlen i Reoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Gorchymyn Diogelu Coed) 1969(43) (gan gynnwys y paragraff hwnnw fel y'i cymhwyswyd gan reoliad 3(ii) o Reoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Gorchymyn Diogelu Coed) (Diwygio) a (Coed Mewn Ardaloedd Cadwraeth) (Achosion Eithriedig) 1975(44), neu fel y'i hymgorfforwyd mewn unrhyw orchymyn diogelu coed), trinnir unrhyw gyfarwyddyd o dan adran 90(2A) o Ddeddf 1990 sy'n tybio bod caniatâd cynllunio wedi cael ei roi mewn perthynas â gweithfeydd a awdurdodir gan y Gorchymyn hwn fel un sy'n tybio bod caniatâd wedi cael ei roi ar gais a wneir o dan Ran 3 o'r Ddeddf honno at ddibenion y Rhan honno.

(2) Mewn perthynas â chymhwyso erthygl 5(1)(d) o Ffurf Gorchymyn Diogelu Coed a nodwyd yn yr Atodlen i Reoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Coed) 1999(45) fel y'i hymgorfforwyd mewn unrhyw orchymyn diogelu coed neu sy'n cael effaith yn rhinwedd rheoliad 10(1)(a) o'r Reoliadau hynny, ni fydd unrhyw gyfarwyddyd o dan adran 90(2A) o Ddeddf 1990 sy'n tybio bod caniatâd cynllunio wedi cael ei roi mewn perthynas â gweithfeydd a awdurdodir gan y Gorchymyn hwn yn cael ei drin fel caniatâd cynllunio amlinellol.

(3) Mae caniatâd cynllunio y bernir ei fod wedi cael ei roi gan gyfarwyddyd o dan adran 90(2A)(46) o Ddeddf 1990 mewn perthynas â gweithfeydd a awdurdodir gan y Gorchymyn hwn

(40) Diwygiwyd adran 79(1) gan adran 2(2) o Ddeddf Swm a Niwsans Statudol 1993, adran 120 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995 a pharagraff 2(a) o Atodlen 17 a pharagraff 89(2) o Atodlen 22 i'r ddeddf honno, adrannau 101(2) a 102(2) o Ddeddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005 (p. 16) ac adrannau 109(2), 110(2), 111(2) a 112(2)(a) o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd etc (yr Alban) 2008 (dsa.8).

(41) Diwygiwyd adran 61 gan Atodlen 7 i Ddeddf Adeiladu 1984 (p. 55), paragraff 15(3) o Atodlen 15 i Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 (p. 43), Atodlen 24 i Ddeddf yr Amgylchedd 1995 (p. 25) a pharagraff 10 o Atodlen 6 i Ddeddf Adeiladu (yr Alban) 2003 (dsa.8).

(42) 1974 p. 40.

(43) O.S. 1969/17 (Noder bod y rhain wedi cael ei dirymu).

(44) O.S. 1975/148.

(45) O.S. 1999/1892.

(46) Mewnodwyd adran 90(2A) gan adran 16(1) o Ddeddf Trafnidiaeth a Gweithfeydd 1992 (p. 42).

i'w drin fel caniatâd cynllunio penodol at ddibenion adran 264(3)(a) o'r Ddeddf honno (achosion lle mae tir i'w drin fel pe bai'n dir gweithredol at ddibenion y Ddeddf honno).

Pŵer i docio coed sy'n gorhongian dros y gweithfeydd awdurdodedig a gwaredu gwrychoedd

40.—(1) Caiff yr ymgwymerwr gwympto neu docio unrhyw goeden neu llwyn ger unrhyw ran o'r gweithfeydd awdurdodedig, neu dorri ei gwreiddiau yn ôl, os cred yn rhesymol ei bod yn angenrheidiol gwneud hynny er mwyn atal y goeden neu'r llwyn rhag rhwystro neu ymyrryd ag adeiladu, cynnal a chadw, gweithredu neu ddatgomiynu'r gweithfeydd awdurdodedig neu unrhyw gyfarpar a ddefnyddir ar y gweithfeydd awdurdodedig.

(2) Drwy arfer pwerau paragraff (1), rhaid i'r ymgwymerwr beidio â gwneud unrhyw ddifrod diangen i unrhyw goeden na llwyn a rhaid iddo ddigolledu unrhyw berson am unrhyw golled neu ddifrod sy'n codi o arfer y pwerau hynny.

(3) Rhaid i unrhyw anghydfod ynglŷn â hawl person i gael ei ddigolledu o dan baragraff (2), neu ynglŷn â swm y cyfryw ddigollediad, gael ei benderfynu o dan Ran 1 o Ddeddf 1961.

(4) Caiff yr ymgwymerwr waredu unrhyw wrychoedd o fewn terfynau'r Gorchymyn ar y tir y mae'n ofynnol eu gwaredu at ddibenion cyflawni'r gweithfeydd awdurdodedig.

Cymhwysio cyfraith landlord a thenant

41.—(1) Mae'r erthygl hon yn gymwys i—

- (a) unrhyw gytundeb ar gyfer prydlesu'r gweithfeydd awdurdodedig cyfan neu unrhyw ran ohonynt neu'r hawl i'w gweithredu i unrhyw berson; a
- (b) unrhyw gytundeb y mae'r ymgwymerwr yn ymrwymo iddo ag unrhyw berson ar gyfer adeiladu, cynnal a chadw, gweithredu, ailberu a datgomiynu'r gweithfeydd awdurdodedig, neu unrhyw ran ohonynt;

i'r graddau y mae unrhyw gyfryw gytundeb yn ymwneud â'r telerau y mae unrhyw dir sy'n destun prydles a roddir gan neu o dan y cytundeb hwnnw i'w ddarparu at ddefnydd y person hwnnw.

(2) Nid oes unrhyw ddeddfiad na rheol gyfreithiol sy'n rheoleiddio hawliau a rhwymedigaethau landlordiaid a thenantiaid yn lleihau effaith gweithrediad unrhyw gytundeb y mae'r erthygl hon yn gymwys iddo.

(3) Yn unol â hynny, nid oes unrhyw gyfryw ddeddfiad na rheol gyfreithiol yn gymwys mewn perthynas â hawliau a rhwymedigaethau'r partïon mewn unrhyw brydles a roddir gan neu o dan unrhyw gyfryw gytundeb er mwyn—

- (a) eithrio unrhyw un o hawliau a rhwymedigaethau'r partïon hynny o dan delerau'r brydles na'u haddasu mewn unrhyw ffordd, boed hynny mewn cysylltiad â therfynu'r denantiaeth neu unrhyw fater arall;
- (b) rhoi neu osod unrhyw gyfryw hawl neu rwymedigaeth i unrhyw gyfryw barti sy'n codi o unrhyw beth sy'n cael ei wneud neu ei hepgor ar neu mewn perthynas â thir sy'n ddarostyngedig i'r brydles neu mewn cysylltiad â hynny, yn ychwanegol at unrhyw gyfryw hawl neu rwymedigaeth y darperir ar ei chyfer gan delerau'r brydles; neu
- (c) cyfyngu ar orfodi (boed hynny drwy achos cyfreithiol am iawndal neu fel arall) gan unrhyw barti yn y brydles unrhyw rwymedigaeth gan unrhyw barti arall o dan y brydles.

Rhwystro adeiladu gweithfeydd awdurdodedig

42. Mae unrhyw berson sydd, heb esgus rhesymol—

- (a) yn rhwystro unrhyw berson sy'n gweithredu o dan awdurdod yr ymgymerwr wrth adeiladu, cynnal a chadw, gweithredu, ailbweru neu ddatgomiynu unrhyw waith awdurdodedig; neu
- (b) yn ymyrryd ag unrhyw gyfarpar sy'n eiddo i unrhyw berson sy'n gweithredu o dan awdurdod yr ymgymerwr, yn ei dynnu ymaith neu'n ei waredu,

yn euog o drosedd ac, ar ôl euogfarn ddiannod, yn agored i dalu dirwy nad yw'n fwy na lefel 3 ar y raddfa safonol.

Parthau diogelwch ar gyfer mordwyo, treillrwydo ac angori

43.—(1) Caiff Gweinidogion Cymru mewn cysylltiad ag adeiladu, gweithredu, cynnal a chadw, ailbweru a datgomiynu unrhyw weithfeydd llanwol gyflwyno hysbysiad neu hysbysiadau sy'n datgan bod yr ardaloedd a ddisgrifir yn yr hysbysiad yn barthau diogelwch.

(2) Bydd unrhyw geisiadau a wneir gan yr ymgymerwr am barth diogelwch yn cynnwys asesiad risg mordwyol wedi'i ddiweddarau.

(3) Bydd adrannau 95 i 98 o Ddeddf 2004 a Rheoliadau 2007 yn gymwys i gais o dan baragraffau (2) a'r datganiad a gweithrediad parthau diogelwch o dan baragraff (1).

(4) Yn yr erthygl hon, mae i "parthau diogelwch" yr un ystyr â "safety zones" ym Mhennod 2 o Ddeddf 2004.

Ymgymerwyr statudol a darpariaethau diogelu etc

44. Mae Atodlen 10 (darpariaethau sy'n ymwneud ag ymgymerwyr statudol a darpariaethau diogelu etc) yn cael effaith.

Diogelu buddiannau

45. Mae Atodlen 11 (darpariaethau diogelu) yn cael effaith.

Ardystio planiau etc

46. Rhaid i'r ymgymerwr, cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl i'r Gorchymyn hwn gael ei wneud, gyflwyno copïau o'r datganiad amgylcheddol, y cyfeirlyfr, planiau'r gweithfeydd alltraeth, planiau'r tir, y strategaeth gwella bioamrywiaeth forol amlinellol, y trawsluniau a phlan yr ardal gyfyngedig i Weinidogion Cymru i ardystio eu bod, yn y drefn honno, yn gopïau cywir o'r datganiad amgylcheddol, y cyfeirlyfr, planiau'r gweithfeydd alltraeth, planiau'r tir, y strategaeth gwella bioamrywiaeth forol amlinellol, y trawsluniau a phlan yr ardal gyfyngedig y cyfeirir atynt yn y Gorchymyn hwn; ac mae dogfen a ardystir felly yn dderbyniadwy mewn unrhyw achos cyfreithiol fel tystiolaeth o gynnwys y ddogfen y mae'n gopi ohoni.

Cyflwyno hysbysiadau

47.—(1) Caiff hysbysiad neu ddogfen arall y mae'n ofynnol ei gyflwyno neu ei chyflwyno neu yr awdurdodwyd ei gyflwyno neu ei chyflwyno at ddibenion y Gorchymyn hwn ei gyflwyno neu ei chyflwyno—

- (a) drwy'r post; neu
- (b) gyda chydysniad y derbynnydd ac yn ddarostyngedig i baragraffau (6) i (8) drwy ddarlledu electronig.

(2) Pan fo'r person y mae hysbysiad neu ddogfen arall i'w gyflwyno neu i'w chyflwyno iddo at ddibenion y Gorchymyn hwn yn gorff corfforaethol, cyflwynir yr hysbysiad neu'r ddogfen yn briodol os y'i cyflwynir i ysgrifennydd neu glerc y corff hwnnw.

(3) At ddibenion adran 13 o Ddeddf Deddfwriaeth (Cymru) 2019⁽⁴⁷⁾ fel y mae'n gymwys at ddibenion yr erthygl hon, cyfeiriad priodol unrhyw berson mewn perthynas â chyflwyno hysbysiad neu ddogfen iddo o dan baragraff (1), os yw wedi rhoi cyfeiriad cyflwyno, yw'r cyfeiriad hwnnw, ac fel arall—

- (a) yn achos ysgrifennydd neu glerc corff corfforaethol, swyddfa gofrestredig neu brif swyddfa'r corff hwnnw; a
- (b) mewn unrhyw achos arall, ei gyfeiriad hysbys diwethaf ar adeg cyflwyno.

(4) Pan fo'n ofynnol at ddibenion y Gorchymyn hwn gyflwyno hysbysiad neu ddogfen arall i berson am fod ganddo fuddiant mewn tir, neu fel meddiannydd y tir, neu pan awdurdodir hynny, ac ni ellir cadarnhau ei enw na'i gyfeiriad ar ôl ymholiadau rhesymol, caiff yr hysbysiad ei gyflwyno drwy—

- (a) ei gyfeirio ato yn ôl enw neu yn ôl y disgrifiad o "perchennog", neu yn ôl y digwydd "meddiannydd", y tir (sy'n ei ddisgrifio); a
- (b) naill ai ei adael yn nwylo'r person sydd neu sy'n ymddangos ei fod yn preswyllo neu'n cael ei gyflogi ar y tir neu ei adael wedi'i osod mewn man amlwg ar ryw adeilad neu wrthrych ar neu ger y tir.

(5) Pan fo hysbysiad neu ddogfen arall y mae'n ofynnol ei gyflwyno neu ei chyflwyno neu ei (h)anfon drwy ddarlledu electronig, tybir bod y gofyniad wedi'i fodloni pan fo derbynnydd yr hysbysiad neu ddogfen arall i'w (d)darlledu wedi cydsynio i'r defnydd o ddarlledu electronig naill ai'n ysgrifenedig neu drwy ddarlledu electronig.

(6) Pan fo derbynnydd hysbysiad neu ddogfen arall a gyflwynwyd neu a anfonwyd drwy ddarlledu electronig yn hysbysu'r anfonwr o fewn 7 diwrnod i'w (d)dderbyn bod arno angen copi papur o'r holl hysbysiad hwnnw neu'r ddogfen arall honno neu unrhyw ran ohono neu ohoni, rhaid i'r anfonwr ddarparu'r cyfryw gopi cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol.

(7) Caiff person ddirymu ei gydsyniad i'r defnydd o ddarlledu electronig yn unol â pharagraff (8).

(8) Pan na fydd person yn barod i dderbyn y defnydd o ddarlledu trosglwyddo at unrhyw un o ddibenion y Gorchymyn hwn mwyach—

- (a) rhaid iddo roi hysbysiad yn ysgrifenedig neu drwy ddarlledu electronig yn dirymu unrhyw gydsyniad a roddir ganddo at y diben hwnnw; a
- (b) bydd y cyfryw ddirymiad yn derfynol a bydd yn weithredol ar ddyddiad a bennir gan y person yn yr hysbysiad ond ni chaiff y dyddiad hwnnw fod yn llai na 7 diwrnod ar ôl y dyddiad y rhoddir yr hysbysiad.

(9) Ni thbyr bod yr erthygl hon yn eithrio defnyddio unrhyw ddull o gyflwyno nad yw'n darparu ar ei gyfer yn benodol.

Dim adennill dwbl

48. Ni fydd digollediad yn daladwy mewn perthynas â'r un mater o dan y Gorchymyn hwn nac o dan unrhyw ddeddfiad arall, unrhyw contract nac unrhyw reol gyfreithiol.

Cymrodeddu

49.—(1) Mae unrhyw wahaniaeth o dan unrhyw un o ddarpariaethau'r Gorchymyn hwn, oni ddarperir fel arall ar ei gyfer, i'w gyfeirio at un cymrodeddwr y cytunir arno gan y partïon, neu os ydynt yn methu â chytuno, i'w benodi ar gais y naill barti neu'r llall (ar ôl cyflwyno hysbysiad yn ysgrifenedig i'r llall) gan Lywydd Sefydliad y Peirianwyr Sifil a'i ddatrys ganddo.

---

(47) 2019 anaw 4.

(2) Er mwyn osgoi amheuaeth, ni fydd unrhyw fater y mae'n ofynnol cael cydsyniad neu gymeradwyaeth Gweinidogion Cymru, neu sy'n ddarostyngedig i bwerau gwneud cyfarwyddyd Trinity House, o dan unrhyw un o ddarpariaethau'r Gorchymyn hwn, yn ddarostyngedig i gymrodeddu.

Arbediad ar gyfer Trinity House

50. Nid oes dim yn y Gorchymyn hwn yn lleihau effaith unrhyw un o hawliau, dyletswyddau neu freintiau Trinity House nac yn eu rhanddirymu.

Deddf Cynllunio Cymdogaeth 2017

51. Nid yw darpariaethau Pennod 1 o Ran 2 o Ddeddf Cynllunio Cymdogaeth 2017(**48**) yn gymwys o ran y Gorchymyn hwn.

17 Rhagfyr 2021

Julie James
Y Gweinidog Newid Hinsawdd, un o
Weinidogion Cymru